T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAÖĞRETİM | ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

11. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

11. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

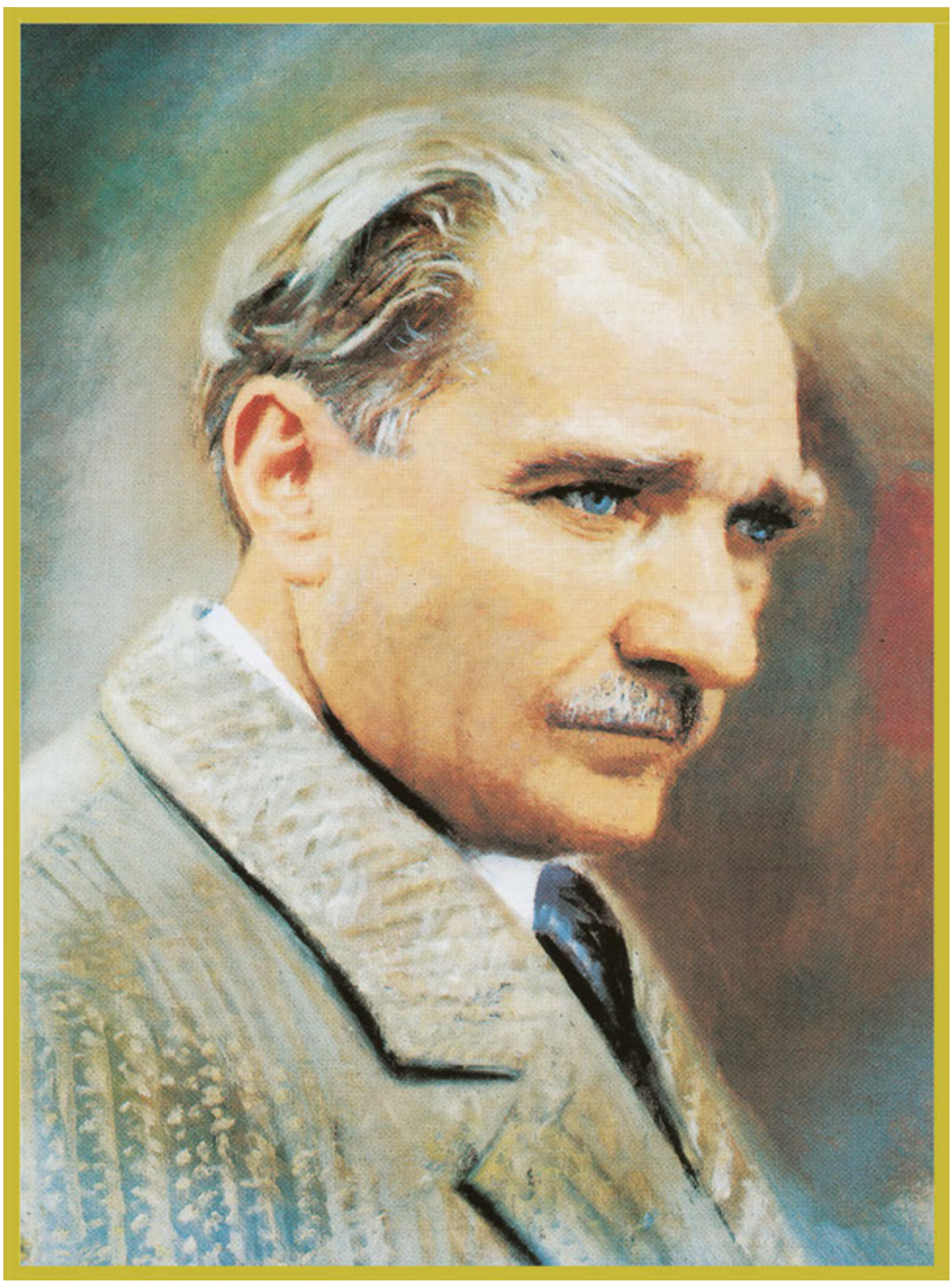

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1. TEMA: BİR DİYECEĞİM VAR! ____ 8

- OKUMA 9
- KONUŞMA 27
- DİNLEME/İZLEME 31
- YAZMA 45

2. TEMA: KÜLTÜR YOLCULUĞU ____ 50

- OKUMA 51
- KONUŞMA 77
- DİNLEME/İZLEME 81
- YAZMA 87

1. TEMA
BİR DİYECEĞİM VAR!

Bu temada dilin iletişimdeki rolünü ve kendinizi etkili biçimde ifade etmenin önemini keşfedeceksiniz. *Karagöz* oyununu dil ve üslup özellikleri yönünden inceleyecek, iletişim konulu metinleri dinleyeceksiniz/izleyeceksiniz. İletişim engellerini ve çözüm yollarını canlandırmalarla ele alarak konuşma becerilerinizi geliştireceksiniz. Ayrıca amacına ve alıcısına uygun e-posta yazmayı öğreneceksiniz.

Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri

OKUMA

METİN TÜRÜ: TİYATRO (KARAGÖZ)

1. “Geleneksel Türk tiyatrosu” **denildiğinde aklınıza hangi tiyatro türleri geliyor?**

2. Kültürümüzün en önemli miraslarından biri olan *Karagöz* oyununun özellikleri ve kişilerinden bildiklerinizi yazınız.

3. Aşağıda verilen *Karagöz* oyunu tiplerine ait görsellerdeki tiplerle ilgili istenilenleri yazınız.

Görsel	Tip ve Tipin Özelliklerine İlişkin Tahminlerim
	Tipin Adı: **Fiziksel Özellikleri:** **Kişilik Özellikleri:**
	Tipin Adı: **Fiziksel Özellikleri:** **Kişilik Özellikleri:**

4. Görsellerde yer alan tiplerin birbirleriyle iletişim şekli hakkında tahmininizi yazınız.

5. Bu tiplerin, dili farklı kullanmalarının nedenleri hakkında tahmininizi yazınız.

6. *Karagöz* oyununda tiplerin farklı konuşma biçimlerini kullanmalarının oyunun mizahi anlatımına katkısı ne olabilir? Açıklayınız.

7. *Karagöz* oyununda kullanılan kelime oyunları, cinaslar ve yanlış anlamaların mizahi anlatıma katkısını açıklayınız.

8. *Karagöz* oyununda yer alan yardımcı tiplerin olayların gelişimine ve ortaya çıkan çatışma veya yanlış anlamalara katkıları nelerdir?

9. Tasvirlerin hareketleri ile hayalînin ses tonu, vurgu ve tonlamaları oyunun anlamına ve mizahi etkisine nasıl katkı sağlar? Açıklayınız.

10. Okuyacağınız *Tahmis* adlı oyun metnine konuşma örgüsü ve dil özelliklerine dikkat ederek göz gezdiriniz.

a) Ön bilgilerinizden de hareketle metnin dili hakkında görüşünüzü açıklayınız.

b) Metne göz gezdirirken edindiğiniz ipuçlarından hareketle metnin içeriği hakkında tahminde bulununuz.

11. Yandaki karekodda yer alan okuma stratejilerini inceleyiniz. Okuyacağınız *Tahmis* adlı metni daha iyi anlamanıza yardımcı olacağını düşündüğünüz okuma stratejisini belirleyiniz. Seçiminizin nedenini yazınız.
(Karekodu okutmadan önce EBA'ya giriş yapınız.)

Tahmis **adlı metni seçtiğiniz okuma stratejisini kullanarak okuyunuz.**

TAHMİS

(...)

A) ÇELEBİ – (Şarkı ile gelir.)

Aşkınla sîne dağlarım.
Gülgûne yâre bağlarım,
Bunca zamandır ağlarım.
Eşk-i terim silmez misin
Mecbûrinem bilmez misin

HACİVAT – Vay, maşallah, beyim efendim, uğurlar olsun!

ÇELEBİ – Allah'a emânet ol, Hacivat Çelebi.

HACİVAT – Böyle, efendim, güzel güzel şarkı okuyarak ne tarafa teşrif?

ÇELEBİ – Zât-ı âlinizi arzuladım, görüşmek için geldim.

KARAGÖZ – (Pencereden) Vay, Hacivat, seninle dövüşmeye gelmiş bey! Senin ona gücün yeter mi? O genç, sen ihtiyar.

HACİVAT – Görüşmeğe gelmiş, Karagöz.

KARAGÖZ – (Pencereden) Vay beyim, akşam-ı şerifler hayır olsun!

HACİVAT – Karagöz, sen beyi tanır mısın?

KARAGÖZ – Hayır, tanımıyorum ama gözüm ısırıyor.

HACİVAT – Beye Razakizâde derler.

KARAGÖZ – Şimdi tanıdım. Bunlar üç kardeşler.

HACİVAT – Evet, üç kardeştir. Nereden bildin?

KARAGÖZ – Bunun büyüğüne Karaüzüm derler, küçüğüne de Çavuşüzümü.

ÇELEBİ – Hacivat Çelebi, bu zat kimdir?

HACİVAT – Efendim, bu zata "Çeşmi siyahî, başında külâhı, mahalle ihtiyarı, lâkırdı kavafı Karagöz" derler.

KARAGÖZ – Aman, ne kadar adım varmış benim! (Perdeye gelir.) Efendim, akşam-ı şerifler hayırlar olsun!

ÇELEBİ – Allah'a emânet ol!

KARAGÖZ – Efendim, kulunuz geçen de sizin küçük hemşireyi gördüm.

ÇELEBİ – Aman Karagöz, nerede gördün?

KARAGÖZ – Mahallebici dükkânında...

ÇELEBİ – Orada ne yapıyordu?

KARAGÖZ – Ne yapacak? Fıstık çapkınına uymuş, aşure kâsesinin üstünde muhabbet ediyorlardı.

ÇELEBİ – Benim hemşirem kim?

KARAGÖZ – Sizin hemşireniz Kuşüzümü değil mi?

ÇELEBİ – Haydi oradan defol! Yüreğime iniyordu.

HACİVAT – Karagöz, haydi evine git! Artık elverir ettiğin rezalet!

KARAGÖZ – Beyefendiden beş on kuruş almadıktan sonra gitmem.

HACİVAT – Beyefendinin sana borcu mu var?

KARAGÖZ – Senin nene lâzım? Beyefendi belki bana verecek yahut benim ona borcum var. Sen kâhya mısın, her şeye karışıyorsun?

ÇELEBİ – Defol Karagöz, çok oluyorsun!

KARAGÖZ – Ne tef olurum, ne de dümbelek. (Gider.)

HACİVAT – Siz ona bakmayın Beyefendi! O arsız, yüzsüz, utanmaz bir adamdır.

KARAGÖZ – (Pencereden) Beni mi çağırdınız?

HACİVAT – Hayır, seni kim çağırdı?

KARAGÖZ – "Arsız, yüzsüz" dedin de!

ÇELEBİ – Şimdi, Hacivat Çelebi, buraya gelmemin vechi: Bizim tahmis var, size teslim edeyim, bir isteyen olursa kiraya verirsiniz, olmaz mı?

HACİVAT – Pekâlâ olur!

ÇELEBİ – Buyurun gidelim de size teslim edeyim!

HACİVAT – Buyurun efendim! (Giderler.)

ÇELEBİ – (İçeriden) Hacivat Çelebi, içinde hiç eksiği gediği yoktur, hepsi tamam. Bir isteyen olursa erbâbına verin!

HACİVAT – Baş üstüne efendim!

ÇELEBİ – Allahaısmarladık! (Gider.)

HACİVAT – Safa geldiniz!

I. ARAP – (Şarkı ile gelir.)

Yâ weled yâ weled hay-ud-duhûlek,

Aş'aru nârek fî kalbî yâ hulv nârek,

Muhtâckum muhtâckum,

Yâ hulv nârek fî kalbî.

HACİVAT – Vay efendim, safa geldin!

I. ARAP – Safa bulduk, yâ ganim!

HACİVAT – Nasılsın, iyi misin?

I. ARAP – Şok eyi, Hajivad Şelebi, siz de eyi misiniz?

HACİVAT – Duada kusurumuz yok.

KARAGÖZ – (Pencereden) Oo, hoş geldin!

I. ARAP – Hoş bulduk ganim!

KARAGÖZ – Ne var ne yok bakalım?

I. ARAP – Siz beni tanır?

KARAGÖZ – Tahtakale'de Avurzavur Kahvesi'nde görüşmedik mi?

I. ARAP – Aywa!

KARAGÖZ – Evet, ayva da aldıktı.

I. ARAP – Şimdi biz yene Tahtagala'da oturur.

HACİVAT – Ben size haber gönderdimdi.

I. ARAP – Aywa, geldi haber, bizim burda eskiden tutar idik tahmis var.

HACİVAT – Evet, şimdi o tahmis boşta, siz tutar işletirsiniz.

I. ARAP – Pek âlâ olur efendim.

HACİVAT – Haydi gidelim de sizi gezdireyim!

KARAGÖZ – (Pencereden) Terli ise gezdir, Hacivat!

I. ARAP – Şok güzel, buyurun gidelim!

(Giderler.)

HACİVAT – (İçeriden) Bakınız efendim, hiç eksiği gediği yoktur.

I. ARAP – (İçeriden) Şok guzel efendi, şimdi ayda gaş guruş werejek?

HACİVAT – Canım, siz bilmez değilsiniz, beş yüz kuruş.

I. ARAP – Şok, Hajivad Şelebi; biz verejek dort yuz guruş.

HACİVAT – Pekâla efendim.

I. ARAP – Şimdi size peşin werejek bir guruş.

HACİVAT – Olur efendim.

I. ARAP – Şimdi ben gider bizim Tahtagala'da duwwujular var, onlari şağrajak, sonra gelejek. (Gider.)

HACİVAT – Olur efendim, pekâlâ! (Gider.)

II. ARAP – (Maval okuyarak gelir.)

Ya lelli, ya aynî ya lel,
Ya lelli, ya lelelelli ya ruhi,
Yalel yalel, yalel!..

I. ARAP – (Karşısına çıkar.) Oo, hoş geldin Haji!

II. ARAP – Hoş bulduk, ganim!

I. ARAP – Ben haber gonderdi, geldi?

II. ARAP – Geldi.

I. ARAP – Şimdi burda ben tahmis tuttu, beraber burda iş yapar, olmaz?

II. ARAP – Pek guzel, pek âlâ olur.

I. ARAP – Başka arkadaş da gelejek, burda siz beraber gahwa duwejek. (Gider.)

(Orta yere dibek konur.)

II. ARAP – Yâ Haji!

III. ARAP – (İçeriden) Na'am, yâ sîdî!

II. ARAP – Aşağı gel!

III. ARAP – Geliyorum, ganim!

III. ARAP – (Şarkı söyleyerek gelir.)

Edde kelmeyyâsu yâ ömrî,
Veguseynilbânı kelyüsrî,
İnti ehlennâsı finnazârî,
Celle men sevvâke yâ ömrî!

III. ARAP – Merhaba, Haji Kandil!

II. ARAP – Merhaba, Haji! Biz burada şalişajak.

III. ARAP – Aywa.

II. ARAP – Haydi duwelim gahwa!

(...)

haz.: Ünver Oral, *Dünden Bugüne Karagöz Oyunları*

12. Okuduğunuz metindeki Karagöz ve Hacivat'ın kullandıkları dilden hareketle kişilik özelliklerini aşağıdaki T diyagramına yazınız.

TİPLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	
KARAGÖZ	HACİVAT

13. Metindeki tiplerin konuşma biçimleri ile toplumsal statüleri ve eğitim durumları arasında nasıl bir ilişki vardır? Metinden örnekler vererek açıklayınız.

14. Bu metinde Karagöz ve Hacivat'ın aralarındaki farklılıklara rağmen bir arada olmaları size toplumsal yaşamda farklılıklara saygı duymanın ve dostluğun önemi konusunda neler düşündürmektedir?

15. Çevrenizden Karagöz ve Hacivat gibi farklı özelliklere sahip olmalarına rağmen güçlü bir dostluk bağı bulunan kişilere örnek veriniz.

16. *Karagöz* oyununun günümüzde de ilgiyle izlenmesi ve çeşitli kültürel etkinliklerde bu oyuna yer verilmesine ilişkin görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.

17. *Karagöz* oyununun kültürel miras açısından önemini metinden ve kendi düşüncelerinizden hareketle açıklayınız.

18. Aşağıdaki çalışma kâğıdında yer alan soruları okuduğunuz metinden hareketle cevaplayınız.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Okuduğunuz metnin yapı unsurlarını aşağıdaki ilgili alanlara yazınız.

- Kişiler: .....
- Yer: .....
  .....
- Zaman: .....
- Çatışma: .....
  .....
  .....

2. Çatışmaların kaynağını ve taraflarını; ortaya çıkmasında mekân, zaman ve kişilerin etkisini yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....

3. Dramatik örgüyü oluşturan unsurlardan (kişiler, yer, zaman, çatışma vb.) hangisi veya hangileri tiplerin kendilerine has dil özelliklerinin oluşmasında daha etkili olmuştur? Gerekçenizle yazınız.

.....
.....
.....

4. Karagöz ve Hacivat'ın dil ve üslup özelliklerine ilişkin iki çıkarımda bulununuz. Çıkarımlarınızı aşağıdaki tabloda ilgili alanlara yazınız.

Karagöz'ün Dil ve Üslup Özelliklerine Yönelik Çıkarımlar	Hacivat'ın Dil ve Üslup Özelliklerine Yönelik Çıkarımlar

5. Bu metinden alınan aşağıdaki cümlelerde geçen fiilimsileri bulup bu fiilimsilerin türlerini ve cümledeki işlevlerini yazınız.

• Böyle, efendim, güzel güzel şarkı okuyarak ne tarafa teşrif?

.....
.....

• Zât-ı âlinizi arzuladım, görüşmek için geldim.

.....
.....

• Bir isteyen olursa erbâbına verin!

.....
.....

6. Okuduğunuz metnin tarih ve sosyoloji ile ilişkisini değerlendiriniz.

.....
.....
.....
.....

19. Okuduğunuz metindeki dil ve üslup özelliklerinin anlama katkısını değerlendiriniz.

METİN TÜRÜ: MEKTUP

1. Aşağıda "mektup" **türünde bir metin okuyacaksınız. Bu metnin içeriğine yönelik tahminde bulununuz. Tahmininizi gerekçesiyle yazınız.**

2. Yandaki karekodda yer alan okuma stratejilerini inceleyiniz. Okuyacağınız mektup türündeki metni daha iyi anlamanıza yardımcı olacağını düşündüğünüz okuma stratejisini belirleyiniz. Seçiminizin nedenini yazınız.
(Karekodu okutmadan önce EBA'ya giriş yapınız.)

Aşağıdaki metni, seçtiğiniz okuma stratejisini kullanarak okuyunuz.

11 Mart 1968

Üstadım efendim,

Askerliğim sırasında, yanılmıyorsam, ayaküstü şöyle tanışmıştık, konuşmamıza bile fırsat olmamıştı. Aslında bu mektubu yazma cesaretini o tanışmadan değil, çeşitli yazılarınızın ve kitaplarınızın bendeki sağlam ve zengin izleniminden alıyorum. Özellikle klasik edebiyatımız üzerinde ne zaman kafa yoracak olsam, hep aklıma siz gelirsiniz, her defasında size yazmayı düşünürüm, her defasında da şu ya da bu çekingenlikten vazgeçerim.

Bilmem yazdıklarımı izliyor musunuz, izliyorsanız, ulusal bir bileşim için klasik sanatımızdan, halk sanatımızdan yararlanmamız gerektiği konusunda nasıl direndiğimi elbet görmüşsünüzdür. Şimdilerde bir de dergi (Yelken) yönetiyorum, bilmem haberiniz oldu mu, o dergide bu işi daha bilinçli olarak yapmak, frenk toprağındaki beşinci derece ozanları bilip de kendi klasiklerini bilmeden yetişen genç kuşaklara hiç değilse bunun yolunu belli etmek için çırpınıyorum. Her sayıda divan büyüklerinden bir, halk şiiri büyüklerinden bir şiir yayımlıyoruz. Ayrıca bu konularda araştırmalar, incelemeler de yayımlamak istiyoruz ama doğru dürüst bu işi yapan yok. İşte bu beni nihayet çekingenliği bırakıp size yazmaya zorladı, belki de diye düşündüm, onun bir bildiği vardır, kendisi yapmasa bile bize bu işi benden daha iyi bilen bir uzmanı salık verir. Zira bildiğim, anladığım kadarıyla gazelleri, koşmaları seçen benim, açıklamalar yapmaya kendimde yetki görmüyorum, öylece yayımlamak yenilere pek bir şey söylemiyor ama hiç değilse yüz yıllık geleneksel sesi işitmiş oluyorlar. Ah, siz o büyük yetkinizle bize ayda bir divan edebiyatından bir, halk edebiyatından iki şiir seçiverseydiniz, yeniler için aydınlatıverseydiniz onları, ne iyi olurdu! Hele klasik büyüklerimiz üzerindeki incelemeleriniz nasıl da ulusal bir bileşime varmak isteyen gençlere kılavuzluk ederdi? Dergimiz tamamen amatör bir dergi olduğu için bütün bunları istemek cesaretini doğrusu kendimde bulamıyorum, ama yazmadan da edemedim işte.

Ayrıca yayımladığınız Karagöz adlı eser üzerinde de dergimiz durmak istiyor. Bu konuda sizinle bir konuşma yayımlamak istedik ama soruları tespitte kendimizde yetki görmedik, acaba bu önemli eserin can alacak noktalarını okurlara duyuracak şekilde soruları kendiniz hazırlayıp cevaplandırmak lütfunda bulunur muydunuz?

İhya olurduk.

Bu vesileyle saygı ve sevgilerimi yenilerim efendim.

Attilâ İlhan

(haz.: Handan İnci, *Cevdet Kudret'e Mektuplar)*

3. Metni okumadan önce yaptığınız tahminleri, metni okuduktan sonra ulaştığınız sonuçlarla karşılaştırınız. Karşılaştırma sonuçlarınızı yazınız.

4. Metinde üzerinde en çok durulan konuyu yazınız.

5. Bu mektubun hangi amaçla yazılmış olabileceğine dair düşüncenizi yazınız.

6. Yazarın genç kuşaklarla ilgili dile getirdiği düşüncelerinden birini yazınız.

7. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Metnin ana düşüncesini yazınız.

b) Metinden iki yardımcı düşünce yazınız.

c) Metnin ana düşüncesi ile Attilâ İlhan'ın bu mektupta dile getirdiği görüş ve amacı arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

8. Yazarın, düşüncelerini etkili kılmak amacıyla yararlandığı düşünceyi geliştirme yollarından birini belirleyiniz. Belirlediğiniz düşünceyi geliştirme yoluna metinden bir örnek veriniz.

9. Bir insanın kültürel köklerini oluşturan sanat değerlerini bilmesinin evrensel düzeye ulaşmasına katkısını değerlendiriniz. Görüşlerinizi metinden gerekçelendiriniz.

10. Okuduğunuz metnin yapı unsurları ile ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Bölüm	Metinden Örnek	İşlevi
Hitap		
Giriş		
Gelişme		
Sonuç		
Kapanış		
Tarih		
Adı-Soyadı		

11. Yazarın seçtiği dil ve üslup, mektubun yazılış amacını gerçekleştirmede ne kadar etkilidir? Metinden örnekler vererek açıklayınız.

12. Metnin dil ve üslup özelliklerini, yazıldığı dönemin dil anlayışı bağlamında değerlendiriniz.

13. Metinde geçen "ulusal bir bileşim oluşturmak" **ve** "kendi klasiklerini kılavuz edinmek" **düşüncelerinin millî kültüre sahip çıkma bilinci ve vatanseverlik değeriyle ilişkisini açıklayınız.**

14. Mektupta ele alınan düşüncelerin tarih ve sosyoloji disiplinleriyle ilişkisini metinden hareketle açıklayınız.

a) Tarih:

b) Sosyoloji:

15. Okuduğunuz mektup ve aşağıda verilen dilekçeyi amaç, hitap, dil ve üslup özellikleri bakımından karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarını yazınız.

..... BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BAŞKANLIĞINA

..... Mahallesi'nde öğrencilerin ders çalışabilecekleri ve kitap okuyabilecekleri bir alan bulunmamaktadır. Öğrencilerin eğitimlerine destek olmak amacıyla mahallemizde uygun bir yere kütüphane kurulmasını istiyorum.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Adres:

… / … / 20…

İmza:

Adı-Soyadı:

KONUŞMA

PERFORMANS GÖREVİ

PERFORMANS GÖREVİNİN ADI: İLETİŞİM ENGELLERİNİ FARK EDİYOR VE ETKİLİ İLETİŞİM KURUYORUM

Bu performans görevinde sizden, günlük yaşamda karşılaşılabilecek sözlü iletişim engellerini içeren bir konuşma metni hazırlamanız ve bu metni drama yoluyla canlandırmanız beklenmektedir.

Yapacağınız canlandırmayı verilen aşamaları takip ederek gerçekleştiriniz.

Hazırlık

1. Sözlü iletişim engellerinin bulunduğu çok modlu bir metin dinleyiniz/izleyiniz.
2. Dinlediğiniz/izlediğiniz metindeki sözlü iletişim engellerini tespit ediniz.
3. Belirlediğiniz iletişim engellerinin iletişimi nasıl etkilediğine ilişkin düşüncelerinizi belirleyiniz.
4. Canlandırmanızda ele alacağınız sözlü iletişim engellerini seçiniz.
5. Seçtiğiniz iletişim engellerinin nedenlerini ve sonuçlarını belirleyiniz, bu engellerin yol açabileceği iletişim kazaları hakkında tahminlerde bulununuz.
6. İletişim hatalarının kaynağını ortam, dil kullanımı, vurgu, tonlama ve beden dili bakımından inceleyerek sınıflandırınız.
7. Belirlediğiniz sözlü iletişim engellerini içeren bir konuşma metni hazırlayınız ve bu metni canlandırmak üzere gerekli hazırlıkları yapınız. Çalışmanızı bireysel veya grup hâlinde gerçekleştirebilirsiniz.

Planlama

8. Canlandırmanızın amacını, hedef kitlesini ve süresini belirleyiniz.
9. Amacınızı, hedef kitlenizi ve süreyi göz önünde bulundurarak canlandırmanıza uygun konuşma yöntem ve stratejisini belirleyiniz.
10. Canlandırmanın sağlıklı biçimde gerçekleştirilebilmesi için uygulama sürecindeki iletişimi aksatabilecek fiziksel ve teknik engelleri ortadan kaldırınız; mekânın, teknik altyapının, görüntü ve sesin uygunluğunu kontrol ediniz.
11. Hazırlık ve uygulama sürecinde yapmanız gerekenleri takip etmek amacıyla bir kontrol listesi oluşturabilirsiniz.
12. Canlandırmanızı kime, nasıl, nerede ve hangi araçları kullanarak gerçekleştireceğinizi planlayınız.
13. Konuşma metninizin içeriğini ve canlandırmanın akışını belirleyerek uygun bir plan oluşturunuz.
14. Konuyu daha belirgin ve etkili hâle getirmek amacıyla kullanacağınız düşünceyi geliştirme yollarını (örnekleme, karşılaştırma, tanımlama vb.) belirleyiniz.
15. Konuşmanızda kullanacağınız söz varlığını, içeriğe ve hedef kitlenize uygun biçimde seçiniz.
16. Dinleyiciye/izleyiciye vermek istediğiniz açık ve örtük iletileri belirleyiniz.
17. Dil yapılarını millî bir bilinçle işlevine ve bağlama uygun biçimde kullanmaya özen gösteriniz.
18. Konuşma metninizde anlam bütünlüğünü ve bağdaşıklığı sağlamak amacıyla uygun yerlerde eksiltili yapı, bağlama, gönderim, değiştirim ve sözcük bağdaşıklığı ögelerinden yararlanınız.
19. Canlandırmanın etkileyiciliğini artırmak amacıyla kullanabileceğiniz görsel ve işitsel ögeleri belirleyiniz.
20. Canlandırma sırasında beden dilinizi ve mekânı nasıl etkili kullanacağınızı planlayınız.

Canlandırma

21. Hazırladığınız konuşma metnini planınıza uygun biçimde canlandırınız.

22. Canlandırmanızda iletişim engellerinin nedenlerini, sonuçlarını ve iletişime etkilerini açık ve anlaşılır biçimde ortaya koyunuz.

23. Belirlediğiniz iletişim engellerine yönelik uygulanabilir çözüm önerilerine yer veriniz.

24. Konuşmanız sırasında söz varlığını, dil yapılarını ve düşünceyi geliştirme yollarını bağlama ve hedef kitlenize uygun biçimde kullanınız.

25. Açık ve örtük iletilerinizi konuşmanızın amacıyla uyumlu biçimde ifade ediniz.

26. Canlandırma sırasında ses tonu, vurgu ve tonlamayı anlamı destekleyecek biçimde kullanınız.

27. Beden dilinizi ve mekânı etkili biçimde kullanınız.

28. Canlandırmanın etkisini artırmak amacıyla hazırladığınız işitsel ve görsel ögelerden uygun biçimde yararlanınız.

29. Canlandırma süresince iletişimi olumsuz etkileyebilecek unsurları kontrol ederek iletişim sürecini etkili biçimde sürdürünüz.

Değerlendirme

30. Canlandırmanızdan hareketle belirlediğiniz iletişim hatalarını; bu hataların kaynaklarını, iletişimi ne derece engellediğini, yol açabileceği iletişim kazalarına ilişkin tahminlerinizi ve çözüm önerilerinizi karşılaştırmalı olarak göstereceğiniz bir tablo oluşturunuz.

31. Canlandırma sonrasında canlandırmanızı 30. sayfadaki öz değerlendirme formu ile değerlendiriniz.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı: ---------- **Tarih: ----------**

Sevgili Öğrenciler,

Bu form, yaptığınız canlandırma çalışmanızla ilgili kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Sizden duygu ve düşüncelerinizi objektif olarak bu forma yansıtmanız beklenmektedir. Ölçütler kısmında yer alan ifadelere katılıyorsanız **Evet**, kısmen katılıyorsanız **Kısmen**, katılmıyorsanız **Hayır** seçeneğini **X** ile işaretleyiniz.

Ölçütler	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
Canlandırmamın amacını, hedef kitlesini ve süresini belirledim.			
Sözlü iletişim engellerini ve bunların nedenlerini doğru biçimde belirledim.			
İletişim hatalarının kaynaklarını ortam, dil kullanımı, vurgu, tonlama ve beden dili bakımından sınıflandırdım.			
İletişim hatalarının sonuçlarını ve yol açabileceği iletişim kazalarını ortaya koydum.			
İletişim engellerine yönelik uygun çözüm önerileri geliştirdim.			
Canlandırmamı kime, nasıl, nerede ve hangi araçlarla gerçekleştireceğimi planladım.			
Düşünceyi geliştirme yollarından amacıma uygun biçimde yararlandım.			
Hedef kitleye ve bağlama uygun söz varlığı kullandım.			
Açık ve örtük iletileri amacıma uygun biçimde ifade ettim.			
Dil yapılarını millî bilinci gözeterek işlevine ve bağlama uygun biçimde kullandım.			
Konuşmamda bağdaşıklık ve anlam bütünlüğü sağladım.			
Görsel ve işitsel ögeleri canlandırmamın etkisini artıracak biçimde kullandım.			
Ses tonumu, vurgu ve tonlamamı etkili biçimde kullandım.			
Beden dilimi ve mekânı etkili biçimde kullandım.			
Canlandırmamı, hazırladığım plana uygun biçimde gerçekleştirdim.			
1. Bu çalışmada en başarılı olduğum yön:			
2. Geliştirmem gerektiğini düşündüğüm yön:			
3. Bir sonraki çalışmamda dikkat edeceğim noktalar:			
4. Bu çalışmanın bana kazandırdıkları:			

DİNLEME/İZLEME

1. Mektuplardaki hitap cümleleriyle ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Hitap Cümlesi	Yansıttığı Değer	Mektubun İçeriği Ne Olabilir?
Sevgili Anneciğim,		
Aziz Dostum,		
Değerli Öğretmenim,		
Canım Kardeşim,		
Sayın Yetkili,		

2. Bir mektup yazacak olsaydınız aşağıdaki kişilere nasıl hitap ederdiniz? Kişilerin karşılarına yazınız.

En yakın arkadaşınıza : .....

Büyükannenize/Büyükbabanıza: .....

Okul müdürünüze : .....

3. Aşağıdaki tabloyu bilgi ve deneyimlerinizden yararlanarak doldurunuz. Her haberleşme aracı için kullanım deneyiminizi ve günümüzdeki kullanım durumunu ilgili kutucuğa "X" işareti koyarak belirtiniz.

Haberleşme Aracı	Kullandım	Kullanmadım	Günümüzde Yaygın Kullanılıyor	Günümüzde Yaygın Kullanılmıyor
Mektup				
Telgraf				
Faks				
Telefon				
E-posta				
Mesajlaşma Uygulamaları				

4. Geçmişte kullanılan haberleşme araçlarının günümüzde neden daha az tercih edildiğini açıklayınız.

5. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz ve soruyu cevaplayınız.

Örnek 1:

Sevgili Anneciğim,

Umarım bu mektubumu aldığında sağlığın ve neşen yerindedir. Seni çok özlediğimi ve her zaman yanımda olduğunu hissettiğimi bilmeni isterim.

Örnek 2:

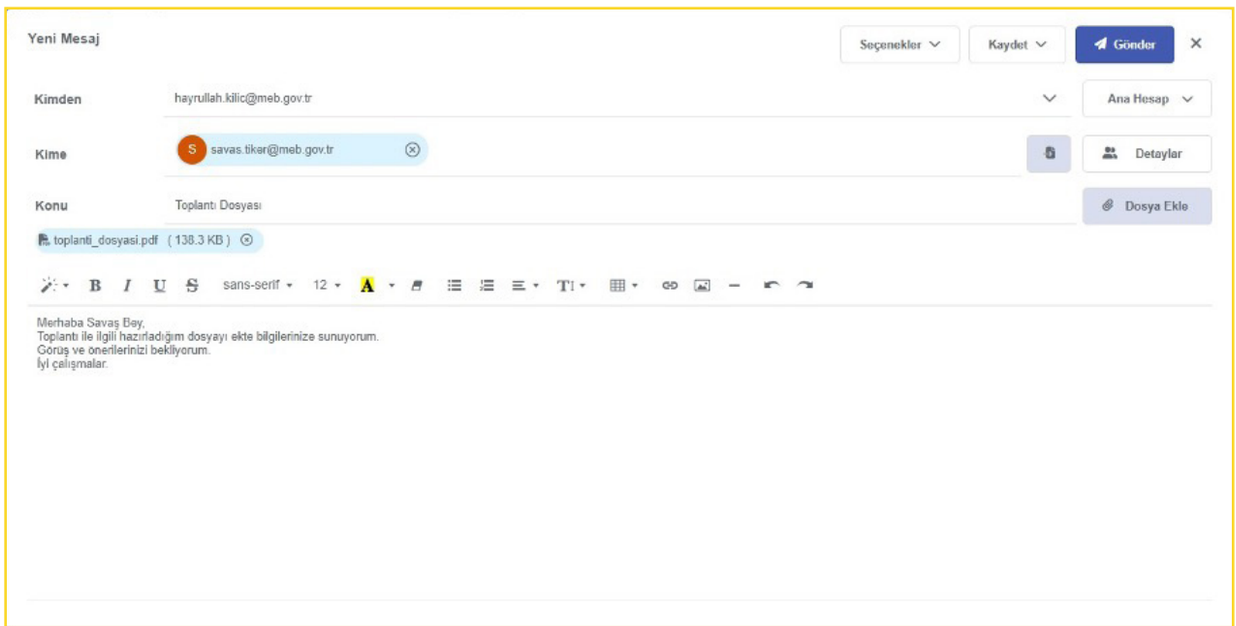

Mektuptaki hitap ile e-postadaki hitap arasında gördüğünüz farklılıkları yazınız.

6. İnsanlar tarih boyunca birbirleriyle haberleşebilmek için farklı yollar geliştirmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle iletişim araçları da değişmiş ve çeşitlenmiştir.

a) Buna göre geçmişten bugüne iletişimde kullanılan araçlarla ilgili bir araştırma yapınız.

b) E-posta ortaya çıkıncaya kadar yaygın olarak kullanılan iletişim araçlarını yaptığınız araştırmadan yararlanarak eskiden yeniye doğru aşağıdaki tabloya sıralayınız.

Sıra No.	İletişim Aracı
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	

7. Aşağıdaki cümleleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

- **Teknoloji geliştiği için** .....
- **E-posta yaygınlaştığı için** .....
- **İnsanlar hızlı iletişim kurmak istediği için** .....

8. Yandaki karekodda yer alan dinleme stratejilerini inceleyiniz. *Ortak Paydamız Eğitim-İletişim* adlı çok modlu metni daha iyi anlamanıza yardımcı olacağını düşündüğünüz dinleme stratejisini belirleyiniz. Seçiminizin nedenini yazınız.
(Karekodu okutmadan önce EBA'ya giriş yapınız.)

Yandaki karekodda yer alan *Ortak Paydamız Eğitim-İletişim* adlı çok modlu metni seçtiğiniz dinleme stratejisini kullanarak dinleyiniz/izleyiniz. Dinleme/izleme sırasında önemli gördüğünüz bilgileri aşağıdaki bölüme not alınız.
(Karekodu okutmadan önce EBA'ya giriş yapınız.)

Dinlerken Aldığım Notlar:

9. Aşağıdaki metinleri okuyunuz.

I. Metin

Sevgili Ayşe,

Yarın kütüphaneye birlikte gidelim mi? Seni saat 14.00'te okulun önünde bekliyorum. Görüşmek üzere.

II. Metin

Sayın Müdürüm,

Okulumuzda düzenlenecek kitap bağışı kampanyasına gönüllü olarak katılmak istiyorum.
Bilgilerinize arz ederim.

Ad-Soyad: .....

Bu iki metni amaç, hitap biçimi ve kullanılan dil açısından karşılaştırınız.

10. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Aşağıdaki davranış ve durumların etkili iletişimi engelleyip engellemediğini belirleyerek ilgili kutucuğu "X" ile işaretleyiniz.

Davranış/Durum	İletişimi Engeller	İletişimi Engellemez
Telefonla ilgilenmek		
Konuşmacıyı dikkatle dinlemek		
Sürekli söz kesmek		
Göz teması kurmak		
Gürültülü ortamda bulunmak		
Ön yargılı davranmak		

b) İletişimi engellediğini belirlediğiniz davranış veya durumlardan birini seçiniz. Seçtiğiniz davranışın/durumun iletişimi nasıl etkilediğini gerekçesiyle açıklayınız.

c) Günlük yaşamınızda daha etkili bir dinleyici olmak için hangi davranışınıza ya da davranışlarınıza dikkat etmelisiniz? Gerekçelerinizle yazınız.

11. Aşağıdaki düşünceleri uygun gerekçelerle tamamlayınız.

E-posta,

- zamandan tasarruf sağlar çünkü .....
- ekonomik bir iletişim aracıdır çünkü .....
- resmî iletişimde kullanılabilir çünkü .....
- belgelerin paylaşılmasını kolaylaştırır çünkü .....

12. Geçmişten günümüze iletişim araçlarında yaşanan değişimlerden hareketle gelecekte iletişim araçlarının ve insanların iletişim kurma biçimlerinin nasıl değişebileceğine ilişkin tahminlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

13. Aşağıdaki metni okuyunuz.

Örnek Olay

Ali, okulun düzenlediği geziye katılmak için öğretmenine e-posta göndermek ister. E-postasına sadece "Geliyorum." yazar ve gönderir.

Öğretmen bu mesajın hangi öğrenciye ait olduğunu ve hangi geziyle ilgili olduğunu anlayamaz.

a) Bu örnek olayda yaşanan iletişim problemi nedir?

b) Bu örnek olaydaki iletişim probleminin sebebi nedir?

c) Bu örnek olaydaki iletişim probleminin yaşanmaması için Ali e-postasına hangi bilgileri yazmalıydı?

14. E-posta ile diğer iletişim araçlarını hız, erişilebilirlik, kullanım amacı ve bilgi paylaşımı bakımından karşılaştırınız. E-postanın avantajlı olduğu iki yönü gerekçeleriyle açıklayınız.

15. Aşağıdaki problem durumunu ve çözüm önerilerini inceleyiniz.

Problem Durumu

Bir öğrenci, okul yönetimine düzenlemek istediği bir etkinlikle ilgili aşağıdaki e-postayı göndermiştir.

Konu:

Merhaba,

Okulumuzda bir etkinlik yapmak istiyoruz. Etkinliğin güzel ve eğlenceli olacağını düşünüyoruz. Bu konuda yardımcı olursanız seviniriz.

Teşekkürler.

Okul yönetimi e-postayı incelediğinde öğrencinin hangi etkinliği, ne zaman ve nerede gerçekleştirmek istediğini ve yönetimden hangi konuda onay beklediğini kesin olarak belirleyememiştir.

Çözüm Önerileri

I. İletinin amacına ve alıcının konumuna uygun bir iletişim biçimi belirlemek

II. Mesajın görsel açıdan daha dikkat çekici olması için farklı yazı tipleri ve punto büyüklükleri kullanmak

III. Alıcının karar verebilmesi için ihtiyaç duyacağı bilgileri iletiye dâhil etmek

IV. İletinin ikna edici olması için kişisel duygu ve düşüncelere daha fazla yer vermek

V. Göndericinin beklentisini karşı tarafın kolayca anlayabileceği şekilde somutlaştırmak

VI. Mesajın daha kapsamlı olması için konuyla doğrudan ilişkili olmayan ayrıntılı bilgilere yer vermek

Yukarıdaki numaralanmış çözüm önerilerini problem durumuyla ilişkileri bakımından değerlendiriniz. İletişim problemini gidermede etkili olacağını düşündüğünüz çözüm önerilerini seçiniz. Seçtiğiniz önerilerin problem durumundaki iletişim sorununu nasıl gidereceğini gerekçeleriyle açıklayınız.

16. Aşağıdaki iletişim durumlarını inceleyiniz. Her durum için uygun olduğunu düşündüğünüz bir iletişim kanalını, kullanılacak dil özelliğini ve örnek bir ifade belirleyerek tabloyu doldurunuz.

İletişim Durumu	Uygun İletişim Kanalı	Kullanılacak Dil Özelliği	Örnek İfade
Öğretmenden izin istemek			
Doğum günü kutlama mesajı göndermek			
Bir kuruma başvuru yapmak			
Aile büyüğüyle duygu ve düşüncelerini paylaşmak			
Acil bir haber vermek			

17. Dinlediğiniz/izlediğiniz *Ortak Paydamız Eğitim-İletişim* adlı çok modlu metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Kullanılan dil açık, anlaşılır ve iletişimin amacına uygun muydu? Açıklayınız.

b) Kullanılan hitap ve ifade biçimleri uygun muydu? Neden?

c) İletişim kanalı ile kullanılan dil arasında uyum var mıydı? Çok modlu metinden bir örnek vererek açıklayınız.

ç) Anlatımın daha etkili olması için dil ve anlatım özelliklerinden hangileri geliştirilebilirdi? Açıklayınız.

d) Siz olsaydınız çok modlu metindeki hangi iletişim durumunu veya ifadeyi farklı biçimde ifade ederdiniz? Nasıl ifade edeceğinizi ve nedenini yazınız.

18. Dinlediğiniz/izlediğiniz çok modlu metinde iletişimin etkili olmasını sağlayan güven, saygı ve yapıcılık unsurlarını gösteren ifadelere ikişer örnek belirleyiniz. Belirlediğiniz ifadeleri aşağıdaki tabloya uygun başlıklar altında sınıflandırınız.

Güveni Gösteren İfadeler	Saygıyı Gösteren İfadeler	Yapıcılığı Gösteren İfadeler

19. Belirlediğiniz iletişim unsurları arasındaki ilişkiyi gösteren aşağıdaki kavram haritasını doldurunuz.

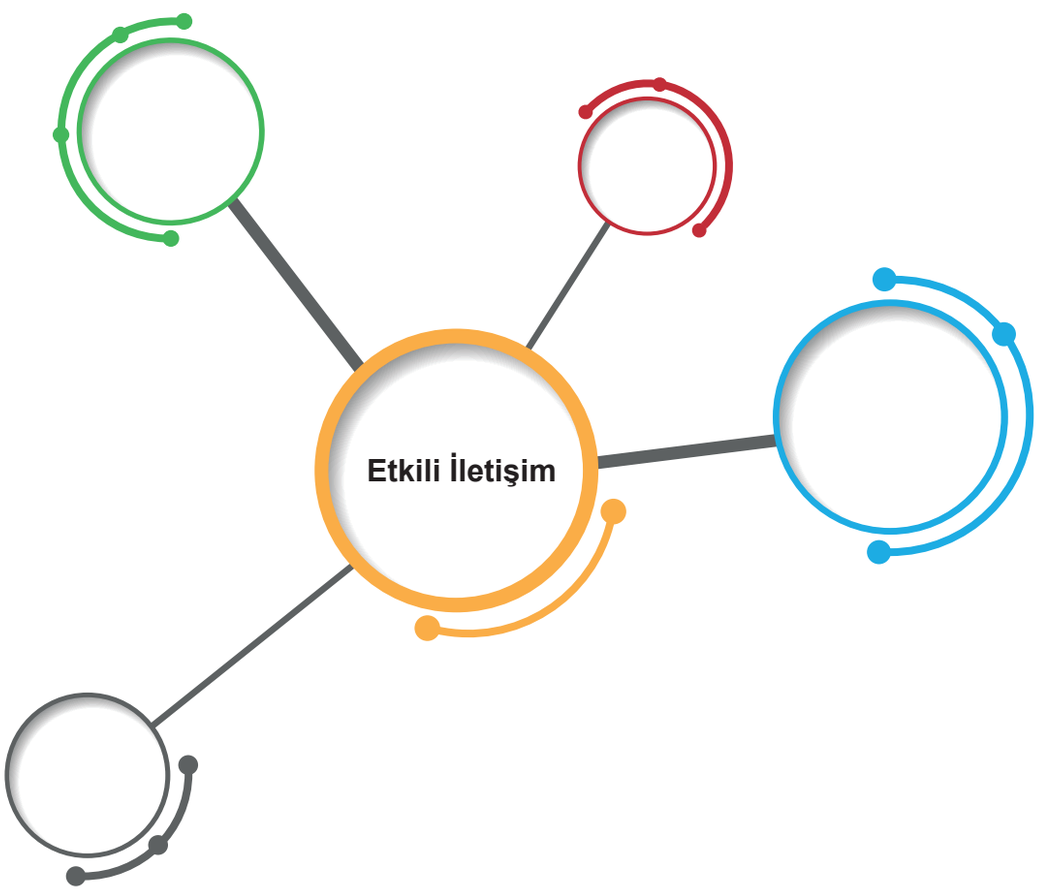

20. Güven, saygı ve yapıcılığın etkili iletişimdeki önemini ve bu unsurlar arasındaki ilişkiyi gerekçelendirerek açıklayınız.

21. Aşağıdaki ifadeleri etkili iletişim sağlayacak biçimde yeniden yazınız.

- Sen beni hiç anlamıyorsun.
  Yeni ifade: .....
- Bu fikir tamamen yanlış.
  Yeni ifade: .....
- Bu işi yapamayacaksın.
  Yeni ifade: .....
- Benim söylediğim olacak.
  Yeni ifade: .....

22. Aşağıdaki durumları inceleyiniz. Bu durumlarla ilgili soruları cevaplayınız.

a) 1. Durum: Arkadaşınız sizin düşüncenizden farklı bir görüş söylüyor.
Etkili iletişim için nasıl davranırsınız?

b) 2. Durum: Bir grup çalışmasında arkadaşınız görevini zamanında yapmamış.
Sorunu nasıl çözersiniz?

c) 3. Durum: Bir arkadaşınız yaptığı hata nedeniyle üzülüyor.
Ona nasıl yaklaşabilirsiniz?

23. Dinlediğiniz/izlediğiniz çok modlu metinde dilin kullanım biçimini değerlendiriniz ve bu çerçevede aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Metinde en etkili bulduğunuz dil özelliğini metinden bir örnek vererek açıklayınız.

b) Geliştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz bir dil özelliğini metinden örnek vererek belirtiniz ve buna yönelik bir çözüm önerisi sununuz.

24. Dinleme/izleme sürecindeki deneyiminizi aşağıdaki öz değerlendirme formunu kullanarak değerlendiriniz.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı: ---------- **Tarih: ----------**

Sevgili Öğrenciler,
Dinleme/izleme sürecindeki deneyiminizi aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz. Her ölçüt için kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Ardından dinleme/izleme sürecinizi değerlendirerek geliştirmek istediğiniz yönlerinizi yazınız.

Ölçütler	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
Dinleme/izleme öncesinde kendime uygun bir dinleme stratejisi belirledim.			
Dinleme/izleme sırasında dikkatimi konu üzerinde sürdürdüm.			
Metindeki önemli bilgileri not aldım.			
Dinlediğim/izlediğim metni anlayarak soruları cevapladım.			
Metindeki hitap biçimlerinin ve dil kullanımının iletişim ortamına göre değiştiğini fark ettim.			
İletişimi engelleyen davranışları belirledim.			

1. Kendimi geliştirmem gereken yön:

2. Bir sonraki dinleme/izleme etkinliğinde daha etkili olmak için yapacağım çalışma:

25. Dinleme/izleme süresince öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

Üç Yaz — **Dinleme/izleme süresince öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz üç bilgiyi yazınız.**

1.

2.

3.

İki Sor — **Dinleme/izleme süresince öğrendiklerinizle ilgili merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi sahibi olmak istediğiniz iki soruyu yazınız.**

1.

2.

Bir Paylaş — **Dinleme/izleme süresince öğrendiğiniz bilgilerden hareketle bir görüşünüzü paylaşınız.**

1.

YAZMA

PERFORMANS GÖREVİ

PERFORMANS GÖREVİNİN ADI: E-POSTA YAZIYORUM

Bu performans görevinde sizden, mektup ile ilgili öğrendiklerinizden, dinleme/izleme çalışmalarında edindiğiniz bilgilerden ve yazma becerilerinizden yararlanarak belirlediğiniz amaç ve hedef kitleye uygun bir e-posta yazmanız beklenmektedir.

E-postanızı verilen aşamaları takip ederek hazırlayınız.

Hazırlık

1. Günlük yaşamda karşılaşabileceğiniz bir e-posta yazma durumu belirleyiniz.
2. E-postanızın amacını, konusunu ve hedef kitlesini belirleyiniz.
3. E-postanızda kullanacağınız yazma stratejisini belirleyiniz.
4. Mektup ve e-posta ile ilgili öğrendiklerinizi hatırlayınız.
5. Dinleme/izleme çalışmalarında iletişim ve e-posta konusunda öğrendiğiniz bilgilerden e-postanızı hazırlarken nasıl yararlanabileceğinizi belirleyiniz.

Planlama

6. E-postanızın amacını ve göndereceğiniz kişiyi göz önünde bulundurarak iletiye ek belge eklemenin gerekli olup olmadığını düşününüz. Gerekliyse kullanılabilecek metin, resim, video vb. eklerin neler olabileceğini ve hangi amaçla kullanılacağını belirleyiniz.
7. Tahminlerinizden hareketle e-posta ile mektubu karşılaştırınız, bu iki türün benzerlik ve farklılıklarını belirleyiniz.
8. Göndereceğiniz ek belgeler varsa bunları sınıflandırınız.
9. E-postanızda doldurulması gereken kısımları ve bu kısımlara yazacağınız bilgileri belirleyiniz.
10. E-postanın amacına ve gönderileceği kişiye göre kullanacağınız dil ve üslubu belirleyiniz.
11. E-postanızda aktaracağınız bilgileri amacınıza ve alıcınıza göre düzenleyerek bir içerik taslağı oluşturunuz.

Yazma Sırası

12. E-postanızın yazma amacını ve alıcısını göz önünde bulundurarak hazırladığınız taslak doğrultusunda metninizi oluşturunuz.
13. İletinizin alıcı tarafından doğru ve eksiksiz anlaşılmasını sağlamak amacıyla gerektiğinde örnekleme, karşılaştırma, tanımlama vb. düşünceyi geliştirme yollarından yararlanınız.
14. E-postanızda metnin amacına ve hedef kitlesine uygun bir söz varlığı kullanınız.
15. Duygu, düşünce ve isteklerinizi doğru, açık ve anlaşılır biçimde ifade ediniz.
16. E-postanızda vermek istediğiniz iletileri amacınıza ve alıcınıza uygun biçimde düzenleyiniz, düşünceleriniz arasında anlam ve mantık bütünlüğü sağlayınız.
17. Metninizde dil yapılarını ve bağdaşıklık ögelerini işlevlerine uygun biçimde kullanınız.
18. Yazınızın içeriğini desteklemek amacıyla uygun işitsel veya görsel ögelerden ve ek belgelerden yararlanabilirsiniz. Kullandığınız ögelerin e-postanızın amacıyla ilişkili olmasına dikkat ediniz.
19. E-postanızda yazım kurallarına ve noktalama işaretlerinin doğru kullanımına dikkat ediniz.
20. Hazırladığınız e-postanızı bir sınıf arkadaşınızla paylaşınız. Arkadaşınızdan e-postanızı özellikle amaca uygunluk, alıcıya uygun dil ve üslup, içeriğin yeterliliği ve dilin doğru kullanımı bakımından değerlendirmesini isteyiniz.
21. E-postanızı yeniden okuyarak dil ve anlatım, bağdaşıklık, yazım ve noktalama bakımından kontrol ediniz; arkadaşınızın da değerlendirmelerini dikkate alarak belirlediğiniz hataları düzeltip metninize son hâlini veriniz.

Değerlendirme

22. Yazma sürecinizi 47. sayfadaki öz değerlendirme formu ile değerlendiriniz.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı: ---------- **Tarih:** ----------

Sevgili Öğrenciler,

Bu form, e-posta yazma çalışmanızla ilgili kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Sizden yazma süreciniz ve ortaya koyduğunuz ürünle ilgili değerlendirmelerinizi bu forma yansıtmanız beklenmektedir. Ölçütler kısmında yer alan ifadelere katılıyorsanız **Evet**, kısmen katılıyorsanız **Kısmen**, katılmıyorsanız **Hayır** seçeneğini **X** ile işaretleyiniz.

Ölçütler	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
E-postamın amacını, konusunu ve hedef kitlesini belirledim.			
Amacıma ve hedef kitleme uygun bir yazma stratejisi belirledim.			
Mektup ve e-posta arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirledim.			
E-postamda kullanacağım bilgileri amaca ve alıcıya göre düzenledim.			
E-postanın gerekli bölümlerini uygun biçimde kullandım.			
Alıcıya uygun hitap, dil ve üslup kullandım.			
Gerektiğinde e-postamın amacına uygun ek belge, görsel veya işitsel ögelerden yararlandım.			
Düşüncelerimi geliştirmek için uygun düşünceyi geliştirme yollarından yararlandım.			
Amacıma ve hedef kitleme uygun söz varlığı kullandım.			
Duygu, düşünce ve isteklerimi doğru, açık ve anlaşılır biçimde ifade ettim.			
E-postamda düşüncelerim arasında anlam ve mantık bütünlüğü sağladım.			
Metnimde dil yapılarını ve bağdaşıklık ögelerini işlevlerine uygun biçimde kullandım.			
Yazım ve noktalama kurallarına dikkat ettim.			
E-posta taslağımı bir arkadaşımla paylaşarak geri bildirim aldım.			
Aldığım geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yaptım.			
E-postamı gözden geçirerek gerekli düzeltmeleri yaptım ve çalışmama son şeklini verdim.			

Bu temadaki tüm etkinlikler süresince öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

Üç Yaz — **Bu tema süresince öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz üç bilgiyi yazınız.**

1.

2.

3.

İki Sor — **Bu tema süresince öğrendiklerinizle ilgili merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi sahibi olmak istediğiniz iki soruyu yazınız.**

1.

2.

Bir Paylaş — **Bu tema süresince öğrendiğiniz bilgilerden hareketle bir görüşünüzü paylaşınız.**

1.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

2. TEMA
KÜLTÜR YOLCULUĞU

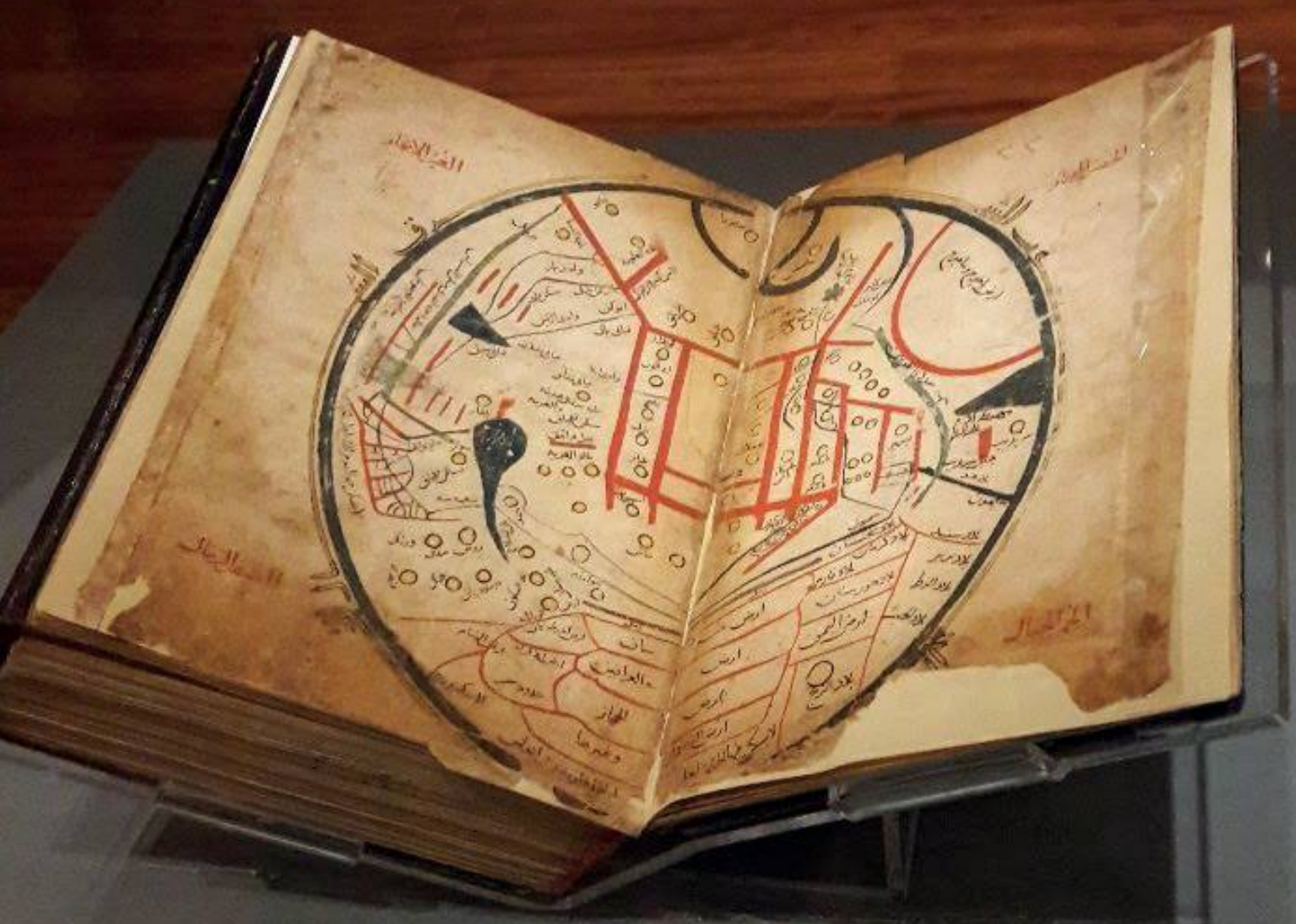

Bu temada Türk dünyasının ortak kültürel değerlerini ve dilin millî kimliğin oluşmasındaki önemini keşfedeceksiniz. Türk dünyası edebiyatından bir hikâyeyi ve Orhun Abideleri'nden bir bölümü inceleyerek Türkçenin farklı dönemlerdeki ve coğrafyalardaki özelliklerini tanıyacaksınız. Âşık atışmalarını dinleyerek/izleyerek halk şiiri geleneğini keşfedecek, görsellerden yararlanarak Türk kültürünü tanıtan konuşmalar yapacaksınız. Ayrıca çevrim içi müze gezisi gerçekleştirerek kültürel mirasa ilişkin gözlem ve izlenimlerinizi yazıya aktaracaksınız.

Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri

OKUMA

METİN TÜRÜ: HİKÂYE

1. Aşağıdaki tabloda Türkiye Türkçesi ile Azerbaycan, Kırgız ve Türkmen Türkçelerinde kullanılan bazı kelimelerin yazılışları ve *Güncel Türkçe Sözlük*'teki anlamları verilmiştir.

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kırgız Türkçesi	Türkmen Türkçesi	*Güncel Türkçe Sözlük*'teki Anlamı
ana	ana	ene/apa	ece/ene	Çocuğu olan kadın; aba (I), ana, kocakarı, nene, valide, mader.
baş	baş	baş	baş	İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm; kafa, kelle, ser.

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kırgız Türkçesi	Türkmen Türkçesi	*Güncel Türkçe Sözlük*'teki Anlamı
güneş	günäş	kün	gün/güneş	Dünya'nın da dâhil olduğu sistemin merkezinde bulunan Güneş'in yaydığı ısı ve ışık; gün, şems.
beş	beş	beş	bäş	Dörtten sonra gelen sayının adı, penç.
kardeş	gardaş	tüğan/karındaş	doğan	Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı; karındaş.

Tabloda yer alan kelimelerden hareketle Türk dünyasında kullanılan söz varlığı hakkında iki çıkarımda bulununuz.

2. Türk dünyasında kullanılan ortak kelimeler ve benzer dil yapılarına yönelik kısa bir araştırma yapınız. 1. sorudaki tabloyu güvenilir kaynaklardan yararlanarak üçer yeni örnekle zenginleştiriniz.

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Kırgız Türkçesi	Türkmen Türkçesi	*Güncel Türkçe Sözlük*'teki Anlamı

3. Aşağıda *Kayıp Askerin Anası* adlı hikâye ile ilişkilendirilebilecek bir görsel verilmiştir.

Hikâyenin adı ve verilen görselden hareketle hikâyenin içeriğiyle ilgili tahminde bulununuz. Tahmininizi gerekçesiyle yazınız.

4. Yandaki karekodda verilen okuma stratejilerini inceleyiniz. Okuyacağınız *Kayıp Askerin Anası* adlı metni daha iyi anlamanıza yardımcı olacağını düşündüğünüz okuma stratejisini belirleyiniz. Seçiminizin nedenini yazınız.
(Karekodu okutmadan önce EBA'ya giriş yapınız.)

Aşağıdaki metni, seçtiğiniz okuma stratejisini kullanarak okuyunuz.

KAYIP ASKERİN ANASI

Dışarıda sert fırtına sanki ıslık çalıyor. Telgraf telleri inliyor. Bir yerden, dam üstündeki tenekenin ara sıra kalkıp inme sesleri geliyor. Fakat köyün kenarındaki Fatma ninenin odacığının içi çok sessiz. Arada bir dışardaki fırtına ile her tarafa yayılan çıplak ağaç dallarının uçları, çalı çırpı gelip pencerenin kenarına dokunarak, camı çiziyorlar. O anda soğuktan sıkılmış camdan hafif bir taşırdı duyuluyor.

Fatma nine kanepe üzerine çöküp, ellerinin titrediğine bakmadan, çabuk giyinmeye başladı. Acele etmese de olur. Vakit daha erken. Gideceği yer de çok uzak değil.

Şafak sökmeden hemen önce fırtınanın gücü daha da arttı. Yaşlı bir insan olduğu için, yürümesi zor olacaktır, fakat o, yine de gidecek. Onu orada bekliyorlar, hayır, o bekliyor...

I.

Bu anlatılanlardan birkaç yıl önce, ninenin basık, toprak damlı eski evinin nemli duvarları aşağıdan dağılmaya başlamıştı. Bunu gören komşular derhal yardıma yetiştiler. Evin duvarlarına iyice sıva yaptılar, damını onardılar. Üstüne öndülin döşediler. Ninenin evi sanki yeni yapılmış gibi oldu. O, köydeşlerinden pek hoşnut halde, akşam avlunun içinde dolaşıyordu.
Evi tamir edilmeden önce, ninenin bir korkusu vardı: bu vaziyeti köyün reisi gelip görse, onu burada bir gün bile oturtmaz...

Onun için reisin gözüne görünmekten korkuyor, onu uzaktan seçer seçmez, gizlenmeye çalışıyordu. Evinin yakınlarında gördüğünde ise, kapısını kilitlerdi.
— Şimdi gelip görmek isterse, gelsin, dedi o yavaş bir ses ile.

O, kendini büyük bir gamdan kurtulmuş hissediyordu.
— Evim kimseninkinden eksik değil, aksine daha iyidir. Fakat ninenin sevinci uzun sürmedi. Onlar reis ile sabahleyin bahçe kapısının önünde karşılaştılar.
— Sabahınız mübarek olsun, ana, dedi reis bir kabahat işlemiş biri gibi yavaş bir sesle.
— Sağ ol, oğlum. Buyur eve, bir kahve pişireyim.

Reis saatine baktı, bir şey söylemedi. Avluya girdi. Eve yaklaşınca durdu, onun daha
sıvası sarkmamış duvarlarına, yeni kaplanmış damına dikkatle baktı. Sonra Fatma nineye döndü:
— Kapı - pencerelerin boyası kuruyup kalkmış. Onları neden boyamadılar?
— Boyamız hazır, onu bir tatil gününde yapacaklar.

Reis gülümsedi, sonra düşünceye daldı. Kesin bir karara varmış olmalı ki, kalın kaşlarını siyah aydın gözlerinin üstüne indirdi:
— Bu kışı da mı burada geçirmek istiyorsunuz, ana? Dedi yavaştan.
— Eski şeyi ne kadar onarsan, eskidir, yeni olmaz.

Daha şimdi reise hoşnutlukla bakan Fatma ninenin yüzü asıldı.
— Yoksa nerede geçireyim, oğlum?
— Unuttuysanız bir daha hatırlatabilirim. Bizim mahallede... yeni evde. Kızlarımız sizin yeni evinizin pencerelerine perdeleri bile dikip astılar. Delikanlılarımız da onlardan geri kalmadılar. Kış hazırlığını erkenden yapmışlar. Dün gazla yanan sobayı kurmuşlar. Siz ise köyümüzün geçmişini andıran bu “müze”nin içinden çıkamıyorsunuz. Niçin buraya sanki yapışıp kaldınız? Halka, köydeşlere karşı ayıp.

— Oğlum, benim hiçbir yere gitmeyeceğimi sen de iyi biliyorsun, fakat nedense... nine derin bir nefes aldı.
— Ben buradan hiçbir yere gitmem...

Reis dudağını ısırdı, yere baktı. O, Fatma ninenin bu eski evi neden bırakıp, başka bir mahalleye gidemediğinin sebebini iyi biliyor.

II.

Fatma nine buraya yıllar önce gelmişti. O zaman kırk yaşında, güzel, atik, çalışkan, istekli bir kadındı. Geldiği gün akşam kolhoz idaresine girerek:

— Ben hekimim, çocuk hekimi, - dedi.

O zamanlar bu küçük köyde değil hastane, sağlık ocağı bile yoktu. Fatma abla işine bundan başladı. Kendisine geniş ve havadar bir oda vermelerini talep etti. O devirde bu, bayağı zor bir işti. Fakat reis, Fatma ablanın isteklerini yerine getirmeye çalıştı:

Şimdilik, idaremizin odasını alabilirsiniz, -dedi o-, kapısını öbür taraftan açarız. Muayene için gelenler bize, bizler ise onlara kızmayız. Zannediyorum ki, işe böyle başlayabiliriz...

Böylelikle, Fatma abla çalışmaya başladı. Fakat doktorun çoğu zamanlar muayenehanede oturması değil, ev ev dolaşarak, köyün nüfusu ile tanışması, her bir aile ile anne-baba ile tek tek konuşması gerekli idi. İlk aşamada işi bir türlü yoluna girmemişti. Fatma abla ümidini yitirmemişti. O, okuldan yeni mezun olmuş, genç, tecrübesiz bir doktor değil. O, mesleğinin inceliklerini iyi biliyordu. Bütün bunların dışında da üç yıl savaş ateşinin tam ortasında bulunmuştu. Çok becerikli bir cerrah olduğu için pek çok askerimizi ölümün pençesinden kurtarmıştı.

Bunun için ağır ve kolayın ne olduğunu bilen Fatma abla, kısa sürede köy halkının güvenini kazanmıştı. Köydeşlerinin en yakın danışmanı oldu.

Yıllar geçtikçe, Fatma ablanın adı, bütün ilçede de duyuldu. Köydeşlerinin, kendisini arayıp da dışarıdan gelenlerin derdine derman bulmak için, onun gece gündüz çalışması gerekti, o da çalıştı. Fatma ablanın çalıştığı yerlerde, çocuklar sıtma ve buna benzer hastalıklardan tamamen kurtuldular. Köydeşleri onun her zaman işi ile uğraştıklarını görüp, bu kadının işinden başka bir düşüncesi olmasa gerek diye düşünüyorlardı. Belki de öyleydi.

III.

Fakat kısa bir süre sonra, onlar bu fedakâr doktorun gizli bir düşüncesinin olduğunu hissetmeye başladılar. Zaten insan, kendisine yakın olan insanlardan hiç bir sır saklayamaz. Sır derhal fark ediliyor, hissedilmezse bile insan kendisi açıklıyor. Köydeşleri, Fatma ablayı sık sık şafakta, yukarı mahalledeki tepede görüyorlardı. O, sanki nefesini tutmuş, tren yoluna bakıp duruyordu. Bir heykel gibi. O tepe o kadar yüksek olmasa da, orada duran insan etrafı, ovucunun içi gibi görüyordu.

Sonunda onun neden şafakta buraya geldiğini anladılar. Fatma abla, hayat arkadaşını ve büyük oğlunu 1942 yılında kaybetmiş. Savaşın bitmesine az kala da küçük oğlunun kıtasından da bir mektup almış. Mektuba göre, oğlu çok yoğun çatışmalar sırasında bir kahraman gibi savaşmış ve kaybolmuş. Nerede olduğu bilinmiyormuş. O günden itibaren Fatma abla oğlunu beklemeye başlamış. Hala bekliyor, tepeye çıkmayı hiç ihmal etmiyor.... Önceleri işten fırsat bulduğunda oraya giderdi. Emekli olduktan sonra, bu onun esas işi oldu.

O kederli haberi almadan önce, o oğlunu rüyasında görmüş. Hem pek açık-aydın, onunla rüyasında konuşuyordu. Ölüler sadece gam ve keder ile anılırlar, hatırlanırlar... Küçük oğlum sağ, bunun için onun bütün hareketleri bana malum oluyor...
Sonradan o, önceden gördüğü rüyaları tek tek hatırlamaya çalıştı. Gözleri önünde şöyle bir tablo canlandı. Daha yeni bir çatışmanın olup bittiği savaş meydanı. Fakat orada bir tek sağ ya da ölü asker görünmüyor. Yeryüzü simsiyah. Otlar yanıp kavrulmuş... Yer yer ince dumanlar yükseliyor. Biraz yükselince, esen rüzgarla her tarafa yayılıp, yok olup gidiyorlar. Bu cansız çöl içinde, üstünde uzun elbisesi ile Fatma abla dolaşıyor, O birini arıyor, fakat kimi aradığını kendisi de bilmiyor. O anda kulağına bir ses geliyor, birisi inliyor. Fatma abla, sesin geldiği yöne koştu. O koşunca inleme sesi gittikçe yakınlaştı. Nihayet, önüne yemyeşil otlar ile kaplı bir yer çıktı. Onun ortasında bir yaralı yatıyor. O, elini kaldırarak, su istedi. Fatma abla bu yaralıya yaklaştığında, yaralının oğlu olduğunu farkediyor. Ona billur gibi su içirdi. Sağ ayağının baldırını bir gülle parçası götürmüş. Yarasını sardı. Yaralıya ilaç içirdi. Yerinden kaldırdı. Oğlunun koltuğundan tutarak, evlerine götürmek istedi. O yolun yarısına kadar annesi ile birlikte gitti, sonra birdenbire durarak:

— Benim ayağım artık düzeldi, diye arkaya dönerek, geldiği yoldan geri gitti. Fatma abla oğlu gözden kaybolana kadar, arkasından baktı. Nedense kendisi yerinden kıpırdamadı, oğlunu yanında götürmek için çabalamadı.

Bu rüyayı gördüğü gecenin sabahında, oğlunun hastanede yattığını ve iyileşip çıktığını anlatan bir mektup almıştı. Ve gerçekten de ayağından yaralanmıştı. Demek ki anne yanılmıyor. O şimdi de öyle rüyalar görmeye devam ediyor. Hem de bütün rüyalar, ikiz çocuklar gibi birbirinin aynısı. Fatma nine de rüyasında şu tepede treni bekliyor. Tren yaklaşıyor, nineye sanki müjdeyi vermek için sabırsızlanıyormuş gibi bağırıyor. Sonra duruyor. Fatma nine, trenin içinden insanların, asker elbiseli birilerin inip inmediğini göremiyor. Onun gözleri dumanlanmış, bir şey göremiyor. Nine çabalıyor, sonra gözleri tekrar görmeye başlıyor, fakat bu sefer de tren ortada yok. Ya da başka türlü oluyor. Trenden bir delikanlı iniyor, annesini görüyor, tanıyor. O sessiz sedasız Fatma nineye doğru geliyor, fakat tepenin üstüne çıkamıyor, Fatma nine de tepeden inmek istiyor, fakat

kıpırdayamıyor. Oğlunun çehresine dikilip bakıyor. Oğlu yine de eskisi gibi, genç, fidan gibi. Sırtında sefer torbası. Omuzları dar. Uzun, siyah kaşları iki tarafa doğru uzanmış. Temiz, süt gibi beyaz, açık alnının sağ tarafındaki saçları toplanıp, birden yukarı kaldırılmış. Çocukların kafasında böyle gül olur. O, erkek çocuklarında iyi görünür. Fatma nine, bunu özendeki suyun bir huni oluşturarak, aşağıda, dibin altında bir yere girmesine benzetiyor. Su dönerek, bir yere giriyor. Ortada bir çukurcuk oluşuyor.

Bu gül, ekseriyetle, erkek çocuklarının kafalarında olur. Fatma ninenin küçük oğlunun alnında da böyle bir gül var.

IV.

Fatma nine, Cevat savaşa gidecekken, bütün gece uyumadı, hem oğlunu yola hazırladı, hem ona yalvardı:

— Sen düşmanla çarpışamazsın, oğlum, nazik bir çocuksun, dedi. Fakat oğlunun sözünden dönmeyeceğini kendisi de iyi biliyordu.

Çocuk, hakikaten de nazikti. Çünkü o, anadan öyle nazik doğmuştu. Öyle de büyüdü. Ortalıkta bir hastalık peyda olsa, bu çocuğa bulaşmadan geçmezdi. Üç yaşındayken kızamık hastalığına yakalandı. O zaman bir ölümden kurtuldu. İki gün ağzına bir şey alamadı. Hastalığın dördüncü gününde, sabahleyin kendini kaybetti. Fatma ablanın tüm akrabaları ayağa kalktı. Faytonla Yalta'dan hekim getirdiler. O, yaşlı ve çok tecrübeli biri idi. Çocuğu dikkatli bir şekilde muayene etti, ona bir iğne yaptı. Çocuk hemen gözlerini açtı. Hekimden su istedi. Hekim gözlüğünün üstünden baktı:
— Bu delikanlının annesi kim? diye sordu. Merdivenin dibinde titreyip duran genç anne, ona sessiz, korku dolu gözleri ile baktı. Onun telaşlı bakışını gören hekim gülümsedi, annenin yanına gidip, elini omzuna koydu.
— Korkma, kardeşim, senin oğlun nazik olsa da, çok yaşayacak, cesur bir delikanlı olacak, dedi.

Anne bu vakayı, söylenen sözleri hâlâ bugün olmuş gibi hatırlar.

O nazik bir çocuk olarak büyümesine rağmen cesurdu. Okulda sınırdaşları arasında hazırcevaplığı, doğruluğu, korkusuzluğu ile belli idi. Hocaları bu hususu her zaman anne-baba toplantılarında kaydederlerdi.

Çocuk büyüdükçe, annesi onun askerliği sevdiğini anlamaya başladı. Böyle zamanlarda annenin yüreğini korku sarardı. Fatma teyze onun yatağını düzeltirken, yastığının altında para buldu. Anne düşünceye daldı. Fakat bir şey anlayamadı. Bunun açıklamasını oğluna sormaya karar verdi. Bunun meseleyi sorduğunda, Cevat kulaklarının uçlarına kadar kızardı. Sonra ciddî bir şekilde annesine:
— Anne, ben büyük adam oldum, dünya etrafında seyahate çıkacağım, dedi o. Bu zarfın içindekiler ise sizin verdiğiniz paralar.

İşte böyle düşüncelerle, arzularla büyüyen çocuğu bu yoldan döndürmek mümkün müydü? Oğul da anasının canını incitmemeye, ama kendi isteğini ona anlatmaya çabalıyor:
— Anne, siz şimdi böyle olduğuma bakmayın, savaştan zaferle döndüğümde beni tanımazsınız, işte böyle pilot olup gelirim, dedi de yaylaklarını kabartıp yüzünü şişirdi.

O, hiç de değişmemiş, savaşta adam büyür mü, kilo alır mı? Fakat cepheden yolladığı son resminde o geniş omuzlu bir delikanlıydı.

Göğsünde nişan ve madalyalar vardı. Şimdi hiç biri görünmüyor. Üzerinde eski asker üniforması. Anne kollarını oğluna uzatıyor:
— Gel, oğlum, seni evimize geri götüreyim, -diyor- benim evim buraya yakın. Köyün kenarında. O bu tepeye yakın olduğu için bir yere taşınmadım. Senin ille de bir gün geleceğini biliyordum. Köy reisimiz sağ duyulu bir adam. Her şeyi kendisi anladı. Beni onların mahallesinde yaptırdıkları yeni eve geçirmekten vazgeçti. Eski evimizi bozdurup, onun yerine iki odalı, içinde bir kanepesi olan kutu gibi yeni bir ev yaptırdı. Evi köydeşlerim bir haftada diktiler. Annenin-asker annesinin kaygısını çektiler.

Sert fırtına hep ıslık çalıyor. Fatma nine kalın şalına büründü. Merdivenden iner inmez, rüzgâr onun eteğinden, şalından çekerek, zayıf uzun vücudunu itekledi, salladı. Fakat nine ona kulak asmadı, vücudundaki bütün gücünü topladı, rüzgâra karşı yürümeye başladı. O, yine oğlunu beklemek, karşılamak için acele ediyordu...

Huriye Edemova
(Genel ağdan alınmıştır.)

5. Okuduğunuz metnin söz varlığına ilişkin iki çıkarımda bulununuz. Bu çıkarımlarınızı metinden vereceğiniz örneklerle açıklayınız.

6. Okuduğunuz metinde geçen bazı kelimeler aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu kelimelerin anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlük*'ünden kontrol ediniz.

Kelime	Tahminim
kolhoz	
çehre	
peyda	
vaka	

7. Aşağıdaki tablonun sol tarafında Türkçenin farklı şivelerinden alınmış metinler sağ tarafında da bu metinlerin Türkiye Türkçesine çevrilmiş hâli verilmiştir. Bu metinleri Türkiye Türkçesindeki karşılıklarıyla karşılaştırınız. Bu karşılaştırmadan hareketle söz varlığı ve anlam bakımından görülen değişikliklerle ilgili iki çıkarımınızı yazınız.

Azerbaycan Türkçesi	Türkiye Türkçesi
I. Metin **MENİM ANAM** Savadsızdır, Adını da yaza bilmir Menim anam... Ancag mene, Say öğredip, Ay öğredip, İl öğredip; En vacibi: Dil öğredip Menim anam... (…) Bahtiyar Vahabzade, *Şiirler*	 **BENİM ANAM** Okuma yazma bilmez, Adını da yazamaz Benim anam... Ama bana, Sayıları öğretti, Ayları öğretti, Yılları öğretti; En önemlisi: Dili öğretti Benim anam...

Kırgız Türkçesi	Türkiye Türkçesi
II. Metin (…) Bir azdan soñ Bazarbay geologdordu eerçitip, kapçýgaydýn alkýmýna cete keldi. - Mýna tulañga tüþkön küzgüdöy çaykalgan Isýk-Köl, erteden beri arttý karasañ köz aldýga tartýlýp kelatkan neçen cer-suular - baarý toolordun daldasýnda kaldý; emi tuþ tarabýñ asman tiregen biyik zoolor, zañgelder. Büt ele küdüröygön askataþ, adam butu baspagan capayý cer, biyerden emne baleeni izdeyt boldu eken? (…) Cengiz Aytmatov, *Kıyamat*	Biraz sonra Bazarbay, yanında jeologlarla birlikte dağ boğazının en tepesine geldi. İşte Stipa otlarına düşen yansıma gibi parıldayan Isık-Köl, sabahtan beri ardına bakarsan gözlerinin önüne çizilen nice topraklar, sular, hepsi dağların gölgesinde kaldı: Şimdi her tarafının gökyüzünün kapladığı koca dağlar, kayalar. Hep biçimsiz, irili ufaklı taşlar, insan ayağının değmediği yaban topraklar, burada ne arıyorlar acaba?

8. Aşağıdaki tabloda, okuduğunuz metnin söz varlığından bazı örnekler verilmiştir. Metinde bu söz varlıklarının kullanılma nedenlerine ilişkin tahminlerinizi tablodaki ilgili alanlara yazınız.

Söz Varlığı	Söz Varlığının Kullanılma Nedenine İlişkin Tahminim
… ev ev dolaşarak, köyün nüfusu ile tanışması, her bir aile ile anne-baba ile tek tek konuşması …	
… mesleğinin inceliklerini iyi biliyordu.	
… yüreğini korku sarardı.	
… vücudundaki bütün gücünü topladı, rüzgâra karşı yürümeye başladı.	

9. Okuduğunuz metinde geçen kelime ve kelime gruplarının yapısında veya anlamında meydana gelen değişikliklerle ilgili düşüncelerinizden hareketle aşağıdaki tabloyu örnekteki gibi doldurunuz.

Değerlendirme Ölçütü	Metinden Örnek
Türkçe yapım ekleriyle türetilmiş kelimeler kullanılmış mı?	köydeş, çalışkan
Birleşik yapılı kelimeler kullanılmış mı?	
İkilemeler kullanılmış mı?	
Akrabalık bildiren kelimeler sosyal ünvan veya hitap sözü olarak kullanılmış mı?	
Deyim veya kalıplaşmış ifadeler kullanılmış mı?	
Kelimeler mecaz anlamda kullanılmış mı?	

10. Aşağıdaki tabloda, okuduğunuz metinden alınan bazı cümlelerin Kırım Tatar Türkçesindeki özgün hâli ve Türkiye Türkçesine aktarılmış hâli verilmiştir.

Kırım Tatar Türkçesindeki Özgün Hâli	Türkiye Türkçesine Aktarılmış Hâli
Tışta sert boran sızğıra. Telegraf telleri inleyler.	Dışarıda sert fırtına sanki ıslık çalıyor. Telgraf telleri inliyor.
Fatma qartanay divan üzerine çökip, ellerinin qaltırağanına baqmadan, tez-tez kiyinip başladı.	Fatma nine kanepe üzerine çöküp, ellerinin titrediğine bakmadan, çabucak giyinmeye başladı.
Vaqıt daa erte. Baracaq yeri de öyle uzaq değil.	Vakit daha erken. Gideceği yer de çok uzak değil.
Tan maalinde borannın küçü daa da arttı.	Şafak sökmeden hemen önce fırtınanın gücü daha da arttı.

Bu cümlelerin Kırım Tatar Türkçesindeki özgün hâli ile Türkiye Türkçesine aktarılmış hâli arasında dil ve anlatım bakımından benzerlik ve farklılıklara ilişkin görüşlerinizi aşağıdaki T diyagramının ilgili alanlarına yazınız.

T DİYAGRAMI	
BENZERLİKLER	FARKLILIKLAR

11. Aşağıda verilen cümlelerdeki çekimli fiilleri tablodaki ilgili alanlara yazınız.

- Bakışlarımı kapıya yöneltiyorum: Anahtar kapı deliğinde.
- Uzanıverse gövdem, taşlara boydan boya;
  Alsa buz gibi taşlar alnımdan bu ateşi.
- Onun çelikten daha sert adaleli bacaklarına bir şey olmadı. Yalnız aptes alamadığı için üzülürdü.
- Bu boy, Deli Dumrul'un olsun, benden sonra alp ozanlar söylesin, alnı açık, cömert erenler dinlesin, dedi.

Haber (Bildirme) Kipleriyle Çekimlenmiş Fiil	Dilek (Tasarlama) Kipleriyle Çekimlenmiş Fiil

12. Aşağıdaki cümlelerde geçen fiillerin öznesine göre çatı özelliklerini tablodaki uygun alanlara "X" ile işaretleyiniz.

Cümleler	Etken	Edilgen	Dönüşlü	İşteş
Islak bir yorgan gibi sımsıkı bürüneyim.				
Bu millet, bu yurt tarihten, coğrafyadan asla silinmeyecekti!				
İçlerinden gelen ama yüzlerine yansımayan bir gülümsemeyle selamlaşıyorlardı.				
Güler yüz her şeyden önce insana cesaret verir.				

13. Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili fiillerin nesnelerine göre çatı özelliklerini yazınız.

• Neriman, hayatının en mühim meselesine gelmişti.

• Hele evlerine pek büyük bir servet bırakmış olmaları gönüllerini sevinçle dolduruyordu.

• Memedin gözünde kimse korkuyu göremez.

• Demek ki vatana hizmet için yaratılmışız.

• Uzun boylu, iri yapılı, kara saçlı, gök gözlü; Orkan'ın en yakın arkadaşı, sakallı; saçlarını hiç kestirmez.

14. *Kayıp Askerin Anası* adlı metin ile ilgili aşağıda verilen hikâye haritasını doldurunuz.

HİKÂYE HARİTASI

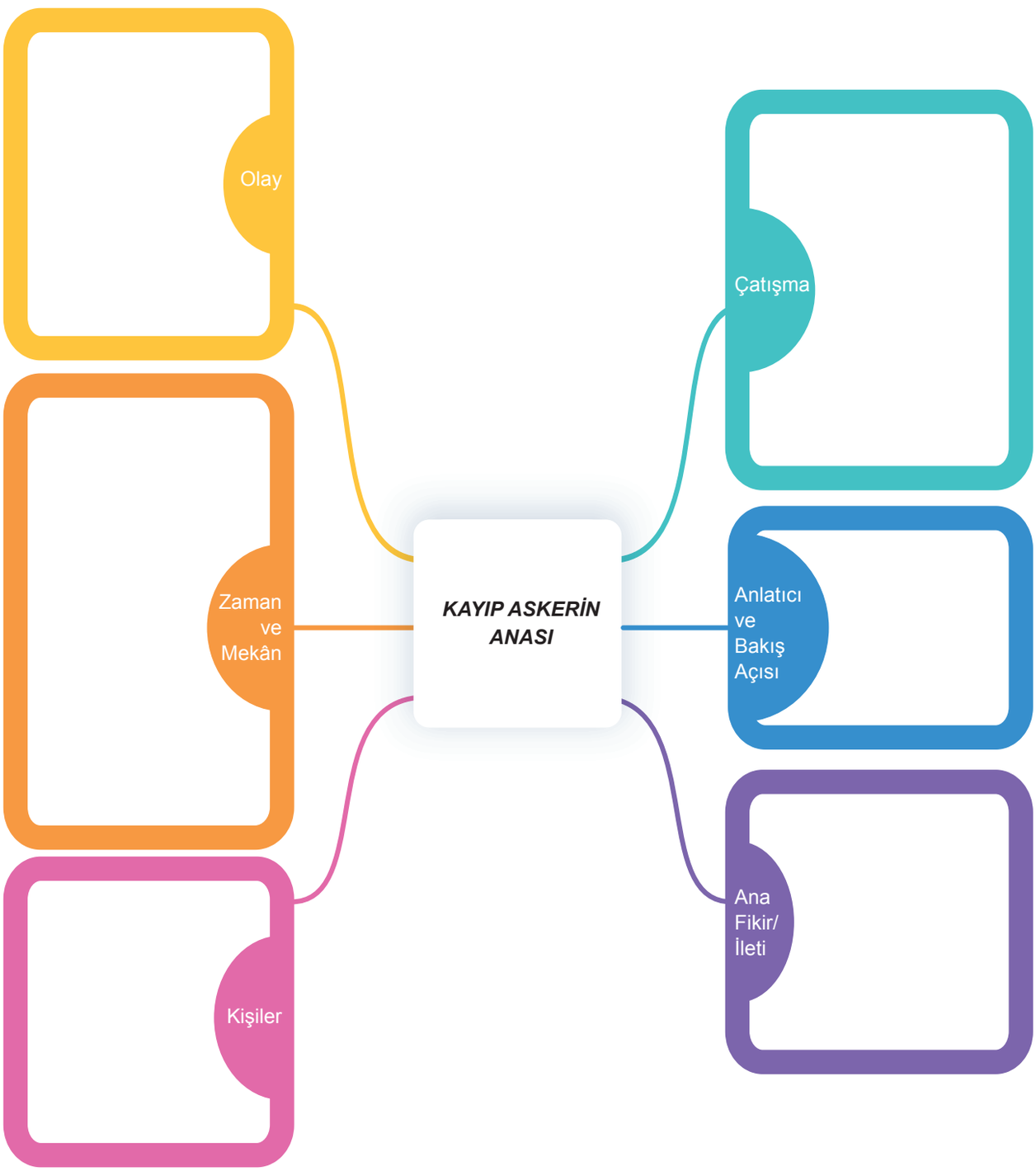

15. Okuduğunuz metnin yapı unsurlarıyla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Fatma ninenin hikâyenin temasının oluşmasına katkısını metinden örneklerle açıklayınız.

b) Olayın geçtiği zaman ve mekânlar, olay örgüsünü nasıl etkilemektedir? Açıklayınız.

16. "Hikâyede kullanılan dil ve anlatım özellikleri, hikâyedeki çatışmaların etkisini ve temanın oluşumunu güçlendirmiştir." **görüşüne katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Görüşünüzü metinden örneklerle gerekçelendiriniz.**

METİN TÜRÜ: ANI

1. *Ömer'in Çocukluğu* adlı bir anı metninde millî kültür unsurlarının metinde hangi kelime/kelime gruplarıyla yansıtılabileceğine dair tahminlerde bulununuz.

Aşağıdaki metni okuyunuz.

ÖMER'İN ÇOCUKLUĞU

(…)

Babam kırk altı yaşında vefat ettiğinde, ben tahminen sekiz yaşındaydım. Görünüşü hâlâ gözümün önündedir: Orta boylu, geniş omuzlu, sağlam vücutlu, büyücek başlı, değirmi çehreli, kalınca kara kaşlı, ela gözlü, irice kara bıyıklı, beyaz tenli, heybetli bir yüz...

Başına giydiği büyük Tunus fesinin üzerine büyücek bir yemeni sarar. (…) Belinde en güzelinden, zemini beyaz çiçekli bir Acem şalı görülür. (…) Ayakları Galata işi az üstlü, zarif, kırmızı yemenilere alışıktır.

Üzerinde eski değil, rengi solmuş bir şey dahi bulunmaz. Pek yakışıklı (…) bir Osmanlıdır. (...)

Ahlakına dair de birkaç söz söyleyeyim:

Terbiyeli bir İslam ailesi içinde yetişmiş, güzel yaradılışlı bir adamın gönülden gelen hisleri nasıl olur? Babamın hisleri de işte öyledir. Kimseye fenalık etmemiştir, fakat pek çok kimselere iyilik etmiştir. Doğruluk, mertlik kendisine babası Ahmet Ağa'dan miras kalmıştır. Biraz öfkeli görünür lakin yersiz öfkelenmez. Onda öfke uyandıran konular, mutlaka İslam terbiyesine ve insaniyete yakışmayacak şeylerdir. Yüreği aile sevgisiyle dolu olmakla beraber hiçbir vakit şımartıcı muamelede bulunmadığından, ev halkı heybetinin etkisi altında bulunur. Bu etki, dövüp sövmek gibi bazı sebeplerle ortaya çıkmamıştır. Kendisinin tavrından doğal bir şekilde meydana gelmiştir. Dünyada kimseye muhtaç olmamak kadar mutluluk olamayacağına inandığından işleriyle meşgul olmayı pek sever.

O evden başka, bir de Saraçhanebaşı'nda ufak bir dükkâna sahiptir. Kendi dükkânında saraçlık eder: Sabahleyin erkenden dükkânına gider: Akşamüstü doğruca evine gelir. (…)

Kazancı öyle bir iki ev daha idare edebilecek derecede olduğu hâlde, büyücek bir ev edinmek, hizmetçi tutmak (…) gibi fikirlerde bulunmaz. "Bu evi kendim yaptırdım, severim. Kalabalığımız yok. Bize yetip gidiyor. Dükkân da kendi malımız. Çalışıp kazanıyoruz. Güzel güzel geçiniyoruz. Cenabıhakk'a şükredelim. Bize verdiği nimetlerin kıymetini bilelim. İçimizde yabancı bulunmasın. (…) Kendi işinizi kendiniz görün. Allah yardım eder, merak etmeyin. (…)" der.

Evine o kadar güzel bakar ki bunu bilen aileler gıpta ederler. "Keşke bizim de öyle babamız olsa! " derler. Her şeyin iyisinden satın alma merakı olduğundan evde her türlü gerekli şeyin en iyisinin bulunmasından başka, biz çocukların arzu edebileceğimiz yemiş vesairenin çeşitleri de dolaplarda durur. (…)

Geceleri lüzum olmadıkça bir yere gitmek âdeti değildir. Bununla beraber bir yerde yangın olsa, o tarafta tanıdığı varsa, mesafe ne kadar uzak olursa olsun derhal giyinir çıkar. İmdada koşar. Bu hareket, yiğitler arasında öteden beri âdetmiş.

Daima hatırlarım ki bir kış gecesi yatmış, uyumuştuk. Bir aralık sokaktan bekçi geçti. Bilmem hangi tarafta yangın olduğunu haber veriyordu. Yatağın içinde gözlerimi açtım. Babamın aceleyle giyinmekte olduğunu gördüm. Ağabeyim de uyanmıştı. Annem diyordu ki:

– Çıkmasanız iyi olmaz mı? Baksanıza pencerelere, kafeslere…

Babam, cevap vermedi. Meğer o tarafta dostlarından birinin evi varmış. Pencereler, kafesler tamamıyla karla örtülüydü. (…) Babamın fenerle gitmekte olduğunu gördük. Babam dönmedikçe tekrar yatmak olur mu?

Aradan ne kadar vakit geçtiğini bilemiyorum. Döndü. Karşıladık. Üstü başı kar içinde olduğu gibi bıyıkları da buztutmuştu. Kendisi o zaman gözüme pek heybetli göründü. (…)

Babam vefat edeli bir hafta kadar olmuştu. Bir sabah dülger kıyafetinde bir Hıristiyan, evin kapısını çalıyordu. "Nedir? " denildi. Üzgün bir tavırla şu kadar alacağı olduğunu söyledi. Derhal parasını vererek "Hakkını helal et! " dediler. Adamcağızın gözleri doldu. Birkaç ay önce evin bahçe yönüne bir oda ilave edildiği sırada merhumun pek çok insanlığını gördüğünü itiraf etti. "Helal olsun" diyerek gitti. İyi adama herkes acır. Bahtiyar sayılmasın mı o insan ki ölümü, millettaşı olmayanları da üzer.

(…)

Muallim Naci, *Ömer'in Çocukluğu*

2. Metindeki babanın çalışma ahlakı ile Mustafa Kemal Atatürk'ün "Çalışmadan, yorulmadan ve üretmeden, rahat yaşamak isteyen toplumlar; evvela haysiyetlerini, sonra hürriyetlerini daha sonra da istikballerini kaybetmeye mahkûmdurlar." **sözü arasındaki bağlantıyı gerekçelendirerek yazınız.**

3. Metni okumadan önce yaptığınız tahminlerle okuduktan sonraki tespitlerinizi karşılaştırarak aşağıda verilen tabloyu doldurunuz.

Millî Kültür Unsurlarının Metinde Hangi Kelime/Kelime Gruplarıyla Yansıtılabileceğine Dair Tahminlerim	Metinde Geçen Millî Kültür Unsurlarının Yansıtıldığı Kelime/Kelime Grupları

4. Tahminlerinizdeki benzerlik ve farklılıklardan hareketle metinde kullanılan dil ile ilgili iki çıkarımınızı yazınız.

5. Okuduğunuz metnin tarih, coğrafya ve sosyoloji disiplinleriyle ilişkisine metinden birer örnek vererek aşağıdaki tabloya yazınız.

Tarih	
Coğrafya	
Sosyoloji	

6. Metindeki kültürel unsurlardan hangilerinin Türk topluluklarında ortak olabileceğini düşünüyorsunuz. Gerekçenizle açıklayınız.

7. ***Kayıp Askerin Anası*** **ve** ***Ömer'in Çocukluğu*** **adlı metinleri aşağıdaki ölçütlere göre karşılaştırınız.**

Ölçütler	*Kayıp Askerin Anası*	*Ömer'in Çocukluğu*
İçerik		
Dil ve Anlatım		
Gerçeklik Durumu		
Değerler		

8. ***Kayıp Askerin Anası*** **adlı hikâyeden edindiğiniz izlenimlerden hareketle aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.**

ÇIKIŞ KARTI

Üç Yaz — Hikâyeden hareketle dikkatinizi çeken üç özelliği yazınız.

1.

2.

3.

İki Sor — Hikâye veya kahramanlarla ilgili merak ettiğiniz iki soruyu yazınız.

1.

2.

Bir Paylaş — Hikâyenin sizde oluşturduğu bir düşünceyi paylaşınız.

1.

METİN TÜRÜ: ORHUN ABİDELERİ

1. Aşağıda *Orhun Abideleri*'nden biri olan *Kül Tigin Abidesi*'nin görseli verilmiştir.

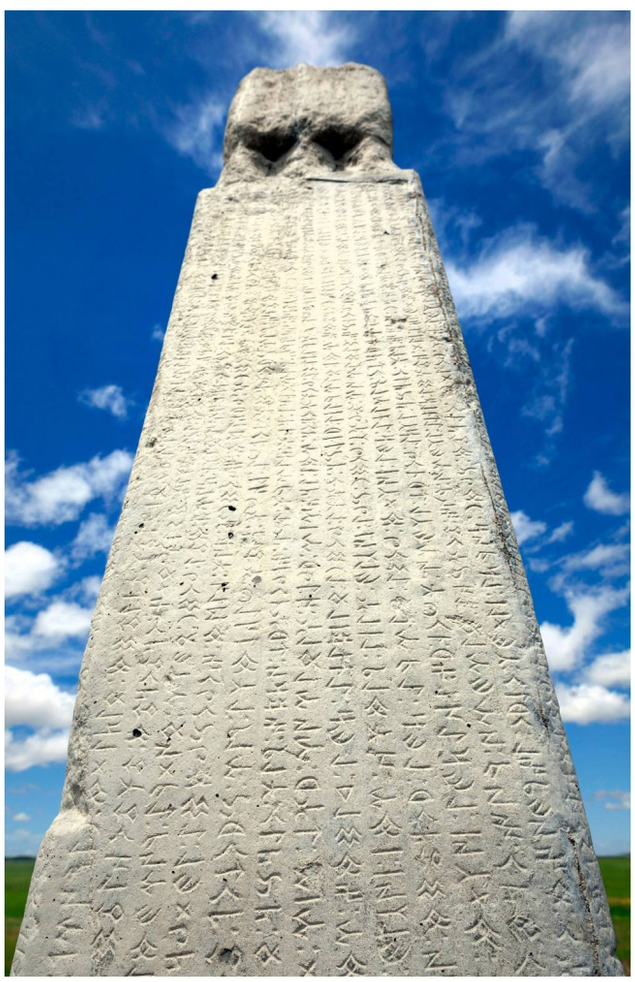

***Kül Tigin Abidesi* adlı metnin başlığından ve verilen görselden hareketle metnin içeriği ile ilgili tahmininizi söyleyiniz.**

2. Bir hükümdar, milletine seslenişini neden taşa kazıtmış olabilir? Yazınız.

3. Yandaki karekodda yer alan okuma stratejilerini inceleyiniz. Okuyacağınız *Kül Tigin Abidesi* adlı metni daha iyi anlamanıza yardımcı olacağını düşündüğünüz okuma stratejisini belirleyiniz. Seçiminizin nedenini yazınız.
(Karekodu okutmadan önce EBA'ya giriş yapınız.)

Aşağıda verilen *Kül Tigin Abidesi* adlı metnin Türkiye Türkçesine aktarılmış hâlini, seçtiğiniz okuma stratejisini kullanarak okuyunuz.

KÜL TİGİN ABİDESİ

Doğu Cephesi

(…)

Türk Oğuz beğleri! Millet! İşitin!

Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti; ilini, töreni kim bozabilecekti? Türk milleti! Kendine gel, aklını başına devşir! İtaatsizliğin yüzünden, seni kalkındırmış, bilgili kağanına ve zenginleşmiş, kalkınmış güzel yurduna karşı kendin yanıldın, kötülük getirdin. Silahlılar nasıl gelip seni dağıttılar? Mızraklılar nasıl gelip seni sürdüler? Mukaddes Ötüken ormanının milleti! Dağıldın. Doğuya giden gitti; batıya giden gitti. Gittiğin yerde kazancın şu oldu: Kanın su gibi aktı, kemiğin dağ gibi yattı. Beğ olacak erkek evlâdın köle oldu; hanım olacak kız evlâdın cariye oldu. Bilgisizliğin ve kötülüğün yüzünden amcam kağan uçup gitti. Başucuna Kırgız kağanını balbal diktim.

Türk milletinin adı sanı yok olmasın diye babam kağanı, anam katunu yukarı kaldırmış olan Tanrı, il veren Tanrı, Türk milletinin adı sanı yok olmasın diye beni, o Tanrı tahta oturttu.

Varlıklı, zengin millete kağan olmadım. Karnı aç, sırtı çıplak, kötü ve perişan bir millet üzerine hükümdar oldum. Kardeşim Kül Tigin ile konuştuk. Babamızın, amcamızın kazanmış olduğu milletin adı sanı yok olmasın diye, Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım. Kardeşim Kül Tigin ile iki şad ile ölüp bitesiye kazandım. Öyle kazandım ki birlik olmuş milleti ateş ve su haline getirmedim.

(…)

haz.: Ahmet Bican Ercilasun, *Büyük Türk Klasikleri*

4. Metni okumadan önceki tahmininizin metnin içeriğiyle örtüşüp örtüşmediğini açıklayınız.

5. Metnin ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerinden ikisini aşağıdaki tabloya yazınız.

Ana Düşünce	Yardımcı Düşünceler

6. *Kül Tigin Abidesi*'ni yazdıran kişi ile metinde anlatılan olaylar arasındaki ilişkiyi metinden örnekleyerek açıklayınız.

7. Aşağıdaki tabloda verilen düşünceyi aktarma yollarını metinden uygun cümlelerle örnekleyiniz.

Düşünceyi Aktarma Yolu	Metinden Örnek
Olay Anlatımı	
Öğüt Verme	
Kendi Yaşantısından Örnek Gösterme	

8. Metinde *"Türk milleti!"* **sesleniş ifadesinin tekrarlanmasının amacı ne olabilir? Yazınız.**

9. *"Öyle kazandım ki birlik olmuş milleti ateş ve su hâline getirmedim."* **cümlesindeki verilmek istenen mesajı yazarak metnin bağlamından hareketle açıklayınız.**

10. Okuduğunuz metinden hareketle dönemin devlet yönetimi anlayışı hakkında bir çıkarımda bulununuz.

11. Okuduğunuz metnin türünü dikkate alarak metnin yapı özelliklerine ilişkin bir tespitinizi yazınız.

12. Okuduğunuz metnin yapı unsurlarını oluşturan birimlerin metnin içeriğine katkısını açıklayınız.

13. Okuduğunuz metinde hitabeti güçlendiren dil ve anlatım özelliklerinden ikisini metinden örneklerle açıklayınız.

14. Anlatıcının amacı ile kullandığı üslup arasındaki ilişkiyi metinden örnekleyerek açıklayınız.

15. Bilge Kağan'ın *"Gece uyumadım, gündüz oturmadım."* **sözünde vurgulanan değere kendi yaşantınızdan veya çevrenizden bir örnek veriniz.**

16. Okuduğunuz metni tarih, coğrafya ve sosyoloji disiplinlerinden biriyle ilişkilendirerek açıklayınız.

***Dîvânu Lugâti't-Türk*'ten Türkiye Türkçesine aktarılan aşağıdaki metni okuyunuz.**

Esirgeyen, Bağışlayan Tanrı'nın Adıyla

-Ve O'nun Yardımıyla-

Çok erdemli, güzel eylemli Allah'a hamd olsun! En sağlıklının hasta, en doğru konuşanın kekre olduğu bir zamanda (Kur'an'ı) indirerek bildirmek ve açıklamak üzere Muhammed'e Cebrail'i O gönderdi. Onda açıklanmıştır haram ve helal. Odur yolu gösterecek kılavuz ve meş'al. Allah'ın duası, tertemiz olan ve bütün hayırları kendilerinde toplayan peygamber ve sülâlesinin üzerine olsun; selâmet içinde olsunlar!

(…)

Buhara imamlarından ve Nişaburlu bir başka imamdan açıkça ve kesin olarak işittim ki: Onlar peygamber efendimize dayandırarak şöyle rivayet ettiler. Peygamberimiz (s.a.) kıyamet gününün şartlarını, âhir zamanın fitnelerini, Oğuz Türklerinin çıkışını anlatırken dedi ki: Te'allemu: lisa:ne't-turki fe-inne lehum mulken ṯuwa:len (Türk dilini öğreniniz, çünkü onların çok uzun sürecek saltanatları vardır.). Bu rivayet, "ṯuwa:l (çok uzun)" kelimesindeki ṯı harfinin ötreli şekli iledir. Bu hadis doğru ise -sorumluluğu râvilere aittir- Türk dilini öğrenmek vaciptir; eğer doğru değilse, aklın gereği budur.

Bu sebeple ben onların ülkelerini ve bozkırlarını inceledim; Türk, Türkmen, Oğuz, Çigil, Yağma ve Kırgızların lehçelerini ve kafiyelerini öğrendim. Zaten ben onların, dilde en doğruyu bilenlerinden, anlatımda en açık olanlarından, akılca en yetkinlerinden, soyca en köklülerinden, mızrakta en iyi atıcılarındanım. Böylece her boyun dili bende en mükemmel şeklini buldu. Sonra bu kitabı en iyi şekilde düzenleyerek yazdım. Yüce Allah'ın yardımına sığınıp kitabımı Dîvânu Lugâti't-Türk (Türk Lehçelerinin Dîvanı) diye adlandırarak ortaya koydum.

(…)

Kitabı sözlük harfleri sırasına göre düzenledim. Zorlukları yumuşasın, derinlikleri ve en dipteki noktaları açıklansın diye hikmetler, seciler, atasözleri, şiirler, recezler ve nesirlerle süsledim. Her söz yerli yerine otursun, yanlış olanlar bilinsin, kelimeleri arayanlar konuldukları yerde onları bulsunlar, isteyenler belirlendikleri yerde onları görsünler diye yıllarca eziyet çektim.
Bu dilin tamamını sekiz kitapta topladım.

(…)

Bu kitapların ve bapların adlarını Arapça terimlerden ödünç aldım; çünkü insanlar bunları biliyorlar. İçimde, kitabımı Halil'in Kitâbu'l-Ayn'ında olduğu gibi, kullanılmakta olan ve kullanılmayan kelimeleri birlikte olacak şekilde hazırlamak arzusu coştu ki Türk dili ile Arapçanın iki yarış atı gibi aynı seviyede olduğunu göstereyim. Bu yol daha kapsamlı olurdu; ne var ki benim kurduğum yapı daha doğrudur. Çünkü bunu kullanmak daha kolaydır ve insanlar da buna rağbet eder. Bundan dolayı, özetlemek gayesiyle, kullanımda olanları tespit ettim; kullanılmayanları da bıraktım.

(…)

Kitabımı, benden önce uygulanmamış bir tasnifle ve üzerinde durulmamış bir telif tarzıyla ortaya koydum. Maddeleri, onları açıklayıcı örnekler vererek sıraladım; kuralları kendim teklif ettim ki yapılan

iş örnek bir iş olsun, yapılan eser rehber bir eser olsun. Araştıran için kitabı yol gösterici hâle getirdim; kendisinden öncekilere ikinci bir basamak, el atanlara bir program, yükselmek isteyenlere bir merdiven olsun istedim.

Her bir boydan örnek kökler aldım, türevlerini almadım. (…) Aralarına kendi şiirlerinden tanıklar serpiştirdim. Bu şiirleri işlerini yaparken ve bir şey bildirmek istedikleri zaman söylerler. Aynı şekilde, üzüntü ve sevinç anında kullandıkları hikmet mahiyetinde atasözleri yerleştirdim. Onları ilk söyleyen aktarıcıya, aktarıcı da taşıyıcıya nakletmiştir. Kitapta yukarıda zikrettiklerimi ve tanınmış lehçeleri topladım. Seviye ve incelik bakımından kitap zirveye ulaştı. Niyetlendiğim iş için Allah'tan başarı dilerim. Gönlümü de bu işe verdim. Ulu ve azametli Allah'ın yardımı olmadan hiçbir güç ve kuvvet olamaz. O bize yeter; ne güzel vekildir O!

(…)

eŋ yanak. "Kırmızı yanak" için kızıl eŋ denir.
aŋ yağı ilaç olarak kullanılan bir kuş adı. (Yağı) avuca sürüldüğü zaman elin öbür tarafından çıkar.
aŋ Oğuzca "yok" demektir. Birisine bir şey emredilirse, emredilen aŋ aŋ der; "yok, yok" demektir.
öŋ ön. "O benim önümden gitti" anlamında ol minde öŋdün bardı denir.
öŋ nesnenin rengi. Yāşıl öŋlüg tōn denir; "yeşil renkli elbise" demektir.
(oŋ) oŋ iş kolay iş. Oŋa.y'ın kısasıdır.
(oŋ) oŋ elig Çigil lehçesinde sağ el. (…)
alp şecaatli. Şu atasözünde geçer: Alp yagı.da alçak çogı.da "Yiğit, düşmanla karşılaşmada; yumuşak huylu, münakaşada sınanır" demektir.
Şöyle derler:

Alp Er Toŋa öldi mü
i.si.z aju.n kaldı mu
öḍlek öçin aldı mu
emdi yürek yırtılu.r

Anlamı şudur: Afrâsiyab Han öldü mü; hırçın ve kötü dünya onsuz kaldı mı; felek ondan intikamını ve öcünü aldı mı? Şimdi zamana kızmaktan ve onun saltanatına üzülmekten yürek yırtılır. (…)
(art) art saç başın arka kısmındaki saç. Çünkü **art** "boyun"dur.
art dağdaki sarp geçit. Şu atasözünde geçer: **Ermegü.ke eşik art bolu.r.** "Tembel için eşik, dağ geçidi olur." demektir.
urt iğne deliği.
ört yangın.
ast Çigil lehçesinde sokaklar.

Kaşgarlı Mahmud, *Dîvânu Lugâti't-Türk*
(haz.: Ahmet B. Ercilasun, Ziyat Akkoyunlu)

1. Bu metinden hareketle Kaşgarlı Mahmud'un Türk dili hakkındaki düşüncelerine ilişkin iki tespitinizi yazınız.

2. Kaşgarlı Mahmud'un dillerinden faydalandığını belirttiği, Türk kültürünün zenginliğini oluşturan Türk boylarından üçünü yazınız.

3. Metinden hareketle dönemin sosyal hayatına ilişkin bir çıkarım yapınız.

4. Aşağıdaki tabloda Türk diliyle ilgili önemli bazı eser ve gelişmeler, dönem ve coğrafya bilgileriyle birlikte verilmiştir. Bu eser ve gelişmeler hakkında kısa bir araştırma yaparak Türk dilinin farklı dönem ve coğrafyalardaki gelişimini değerlendiriniz.

Eser/Gelişme	Dönem	Coğrafya
Orhun Abideleri	8. Yüzyıl	Türkistan [Orhun Vadisi (Moğolistan)]
Dîvânu Lugâti't-Türk	11. Yüzyıl	Bağdat
Kutadgu Bilig	11. Yüzyıl	Balasagun-Kaşgar
Karamanoğlu Mehmet Bey'in Fermanı	13. Yüzyıl	Konya
Yeni Lisan Hareketi	20. Yüzyıl	Selanik
34 Harfli Ortak Türk Alfabesi Önerisi Üzerinde Uzlaşılması	21. Yüzyıl (2024)	Bakü

5. *Kül Tigin Abidesi* ve *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı metinlerden hareketle Türk dünyasının ortak kültürel mirasını yansıtan bir değeri belirleyiniz. Belirlediğiniz değerin bu metinlerdeki yansımalarını karşılaştırarak Türk dünyasının ortak kültürel yapısı hakkında bir çıkarımda bulununuz.

6. *Orhun Abideleri* ve *Dîvânu Lugâti't-Türk'ün* Türk dili, tarihi ve kültürü açısından önemini yazınız.

KONUŞMA

PERFORMANS GÖREVİ

PERFORMANS GÖREVİNİN ADI: KÜLTÜRÜN İZİNDE TÜRK DÜNYASI

Bu çalışmada, sizlerden Türk dünyasının kültürünü (dil, din, tarih, coğrafya, sanat, müzik, gelenek, görenek, giyim, yemek, millî-manevî değerler vb.) yansıtan görseller bularak bu görsellerden hareketle Türk kültürünü tanıtan bir konuşma yapmanız beklenmektedir.

Yapacağınız konuşmayı verilen aşamaları takip ederek gerçekleştiriniz.

Hazırlık

1. Türk dünyasının ortak kültürünü yansıtan; tarihî eserler, geleneksel yaşam, sanat, müzik, yemek kültürü, kıyafetler, bayramlar, önemli şahsiyetler ve doğal-kültürel mirasa ilişkin görseller toplayınız. (Faydalanabileceğiniz görsellere ilişkin öneriler 79. sayfada verilmiştir.)
2. Konuşmanızda kullanacağınız görselleri seçiniz.
3. Konuşma stratejinizi belirleyiniz.
4. Görsellerdeki ortak kültürel unsurları belirleyerek notlar alınız.
5. Bazı kültürel unsurların zamanla değişmesinin veya unutulmasının nedenleri hakkında tahminlerde bulununuz.
6. Elde ettiğiniz bilgiler doğrultusunda konuşmanızın ana başlıklarını oluşturunuz.

Planlama

7. Çalışmalarınızdan da elde ettiğiniz bilgilerden yararlanarak “Türk Dünyasının Ortak Kültürü” konulu 3-5 dakikalık bir konuşma planlayınız.
8. Konuşmanızın amacını ve hedef kitlesini belirleyiniz.
9. Konuşmanızı giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşturunuz.
10. Seçtiğiniz görsellere konuşmanızda yer veriniz.
11. Görsellerden hareketle Türk dünyasındaki kültürel unsurların benzerlikleri ve farklılıklarının nedenlerini değerlendiriniz.
12. Türk dünyasının ortak kültürel unsurları arasında ilişki kurarak konuşmanızın içeriğini zenginleştiriniz.
13. Konuşurken ses tonunuza, vurgularınıza dikkat ederek beden dilinizi etkili kullanmaya özen gösteriniz.

Sunum

14. Konuşmanızı hazırladığınız plana uygun olarak gerçekleştiriniz.
15. Türk kültürünü tanıtırken dinleyicilerin ortak kültürel unsurları fark etmelerini sağlayacak örnekler kullanınız.
16. Konuşmanızda vermek istediğiniz açık ve örtük iletileri amacınıza ve konuşmanızın akışına uygun biçimde ifade ediniz.
17. Konuşmanızda anlatım ilkelerine (akıcılık, yalınlık, duruluk, doğruluk vb.), düşünceyi geliştirme yollarına, seçilen kelimelerin bağlamına uygunluğuna dikkat ediniz.
18. Konuşmanızda kullandığınız görsellerden elde ettiğiniz bilgilerin dayanaklarını gerekçeleriyle açıklayınız.
19. Konuşmanızda görgü kurallarına uygun davranmaya dikkat ediniz.
20. Ses tonunuzu, vurgu ve tonlamanızı konuşmanızın anlamını destekleyecek şekilde kullanınız.

Değerlendirme

21. Sunum sonrasında performansınızı 80. sayfada verilen öz değerlendirme formu ile değerlendiriniz.

22. Sunumunuzdaki güçlü ve zayıf yönlerinizi belirleyerek bundan sonraki konuşma görevleri için kendinize yeni hedefler oluşturunuz.

Görsellere İlişkin Öneriler:

- Türk Devletleri Teşkilatı Resmî Bayrağı, 34 harfli ortak Türk alfabesi, Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu veya Türk Akımı görselleri
- Orhun Abideleri, Dîvânu Lugâti't-Türk'te yer alan Türk Dünyası Haritası
- Hoca Ahmed Yesevî Türbesi, Sultan Alparslan ve Malazgirt Zaferi görselleri, Semerkand ve Buhara Medreseleri (Uluğ Bey Medresesi vb.)
- Türk otağı, Nevruz kutlamaları, dombra, kopuz, bağlama, Selçuklu mimarisi ve taş işçiliği örnekleri, Türk dokuma sanatı
- Cirit oyunları, aba güreşi, geleneksel Türk okçuluğu
- Kırgız/Kazak geleneksel giysileri, Özbek pilavı, mantı, Türk kahvesi sunumu veya ortak kültürü yansıtan başka uygun görseller

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı: ---------- **Tarih: ----------**

Sevgili Öğrenciler,
Bu form, konuşma çalışmanızla ilgili kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Sizden duygu ve düşüncelerinizi samimi olarak bu forma yansıtmanız beklenmektedir. Ölçütler kısmında yer alan ifadelere katılıyorsanız **Evet**, kısmen katılıyorsanız **Kısmen**, katılmıyorsanız **Hayır** seçeneğini **X** ile işaretleyiniz.

Ölçütler	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
Konuşmamı amaçlarım doğrultusunda planladım.			
Konuşmamda kullanacağım görselleri bulup bu görsellerdeki ortak kültürel unsurları belirledim.			
Konuşmamı giriş, gelişme ve sonuç bölümleri olacak şekilde planladım.			
Türk kültürünün ortak yanlarını görsellerle destekleyerek tanıttım.			
Konuşmamda açık ve örtük iletilere yer verdim.			
Düşüncelerimi açık, anlaşılır ve Türkçeyi doğru kullanarak ifade ettim.			
Konuşmamda görgü kurallarına uygun davranmaya özen gösterdim.			
Beden dilimi ve ses tonumu etkili bir şekilde kullandım.			
Konuşmamı belirlenen sürede gerçekleştirdim.			

DİNLEME/İZLEME

1. Aşağıda *Âşıkların Avazı* programıyla ilişkilendirilebilecek bir görsel verilmiştir.

Verilen görsel ve programın adından hareketle program içeriğinin ne olabileceği ve bu içeriğin hangi geleneğe ait olabileceğine dair tahminde bulununuz. Tahmininizi gerekçesiyle yazınız.

2. Yandaki karekodda yer alan dinleme stratejilerini inceleyiniz. *Âşıkların Avazı* adlı çok modlu metni daha iyi anlamanıza yardımcı olacağını düşündüğünüz dinleme stratejisini belirleyiniz. Seçiminizin nedenini yazınız.
(Karekodu okutmadan önce EBA'ya giriş yapınız.)

Yandaki karekodda yer alan *Âşıkların Avazı* adlı çok modlu metni seçtiğiniz dinleme stratejisini kullanarak dinleyiniz/izleyiniz. Dinleme/izleme sırasında önemli gördüğünüz bilgileri aşağıdaki bölüme not alınız.
(Karekodu okutmadan önce EBA'ya giriş yapınız.)

3. Türk dünyasının farklı bölgelerinde âşıklık geleneğinin devam etmesinin kültürel birlik açısından önemini açıklayınız.

4. Dinlediğiniz/izlediğiniz âşık atışmasında halk kültürü, mizah ve eğlence hangi unsurlarla oluşturulmuştur? Yazınız.

5. Dinlediğiniz/izlediğiniz âşık atışmasında kullanılan mizah unsurları ile günlük hayatınızda kullandığınız mizah unsurlarını karşılaştırarak aşağıdaki tabloya yazınız.

Âşık Atışmasındaki Mizah Unsurları	Günlük Hayattaki Mizah Unsurları

6. Dinlediğiniz/izlediğiniz âşık atışmasında kullanılan dil ile günlük dil arasındaki farklılıklar nelerdir? Bu farklılıklar atışmanın etkileyiciliğine nasıl katkı sağlamaktadır?

7. Dinlediğiniz/izlediğiniz âşık atışmasından beğendiğiniz bir bölümü "söz varlığı, tema, mizah ve söyleyici" ölçütlerinden birini dikkate alarak seçiniz. Seçiminizin gerekçesini yazınız.

8. Âşıklık geleneğindeki usta-çırak ilişkisinin çağrıştırdığı değerlerden birini belirleyerek açıklayınız.

9. Dinlediğiniz/izlediğiniz *Âşıkların Avazı* adlı çok modlu metinle ilgili aşağıdaki kavram haritasını doldurunuz.

KAVRAM HARİTASI

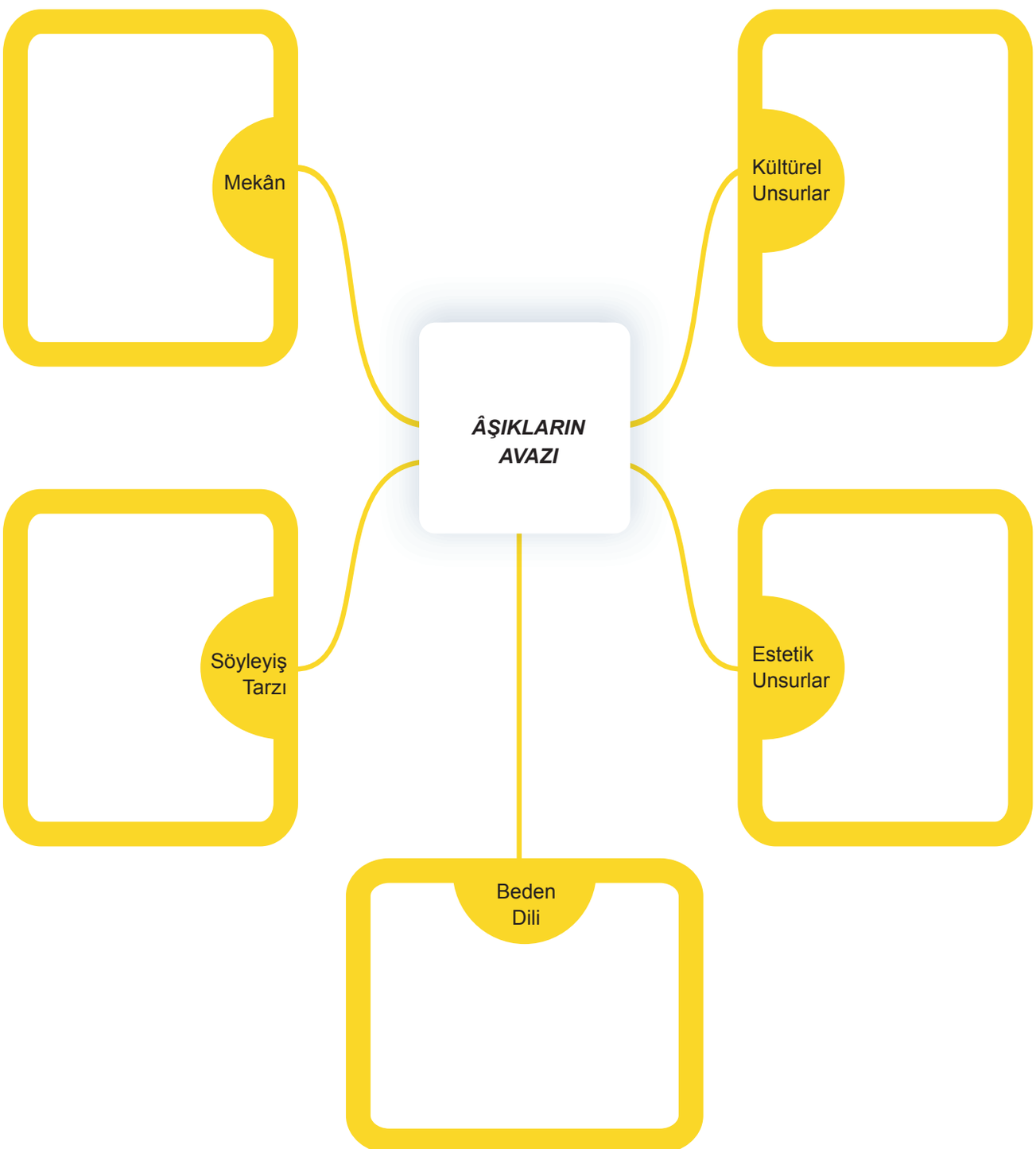

10. Aşağıdaki tabloda yer alan altı şapkalı düşünme tekniğindeki şapkaların karşılığı olan soruları dinlediğiniz/izlediğiniz âşık atışmasına göre cevaplayınız.

Şapka Rengi	Sorular
 Beyaz Şapka	Verilmek istenen ileti nedir?
 Sarı Şapka	İyimser iletiler nelerdir?
 Siyah Şapka	Olumsuz iletiler nelerdir?
 Kırmızı Şapka	Bu atışmanın sizde uyandırdığı duygu nedir?
 Yeşil Şapka	Bu atışmayı nasıl devam ettirirdiniz?
 Mavi Şapka	Önceki şapka renklerinde verdiğiniz cevapları dikkate alarak dinlediğiniz/izlediğiniz âşık atışması ile ilgili düşüncelerinizi yazınız. Bu mirasın yaşatılması için neler yapılabilir?

11. Âşıklar, atışmayı neden şiir şeklinde ve saz eşliğinde gerçekleştiriyor olabilir? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

12. Âşıkların duygu ve düşüncelerini istedikleri gibi söyleyebilmeleri hangi değerle ilişkilendirilebilir? Açıklayınız.

13. Dinlediğiniz/izlediğiniz metinden hareketle âşıklık geleneği hakkında bir paragraf yazınız.

YAZMA

PERFORMANS GÖREVİ

PERFORMANS GÖREVİNİN ADI: KÜLTÜREL MİRASIN İZİNDE

Bu çalışmada sizlerden https://sanalmuze.gov.tr linkinde yer alan çevrim içi müzelerden birini gezerek izlenimlerinizi yazmanız beklenmektedir.

Yazma çalışmanızı verilen aşamaları takip ederek gerçekleştiriniz.

Hazırlık

1. Linkte verilen çevrim içi müzeleri inceleyiniz ve ilgi alanınıza giren bir müze belirleyiniz.
2. Seçiminizin gerekçesini kısaca açıklayınız.
3. Çevrim içi müze geziniz öncesinde müzelerde kültürümüzü yansıtan hangi unsurların bulunabileceğini tahmin ediniz.
4. Günlük yaşamınızda karşılaştığınız ve müzelerde sergilenebileceğini düşündüğünüz kültürel unsurlardan ikisine örnek veriniz.
5. Kültürün günümüze hangi yollarla aktarıldığını belirleyiniz ve bunları özelliklerine göre (sözlü, yazılı, görsel, uygulamalı vb.) sınıflandırınız.
6. Kullanacağınız yöntem ve yazma stratejisini belirleyiniz.

Yazma Sırası

7. Yazınızda kime, neyi, nasıl ve hangi araçlarla anlatacağınızı planlayınız.
8. Çevrim içi müze gezisi sırasında edindiğiniz izlenimleri yazınızın amacına ve hedef kitlesine uygun biçimde kullanınız.
9. Yazma sürecinde karşılaştırma ve sınıflandırmalardan yararlanınız ve özgün ifadeler kullanınız.
10. İçeriğinizi zenginleştirmek amacıyla alıntı ve görsellerden yararlanabilirsiniz. Yararlandığınız kaynaklarda fikrî mülkiyet haklarına dikkat ediniz.
11. Metnin içeriğine ve hedef kitlenize uygun söz varlığı kullanınız.
12. Anlatımınızı zenginleştirmek amacıyla düşünceyi geliştirme yollarından yararlanınız.
13. Vermek istediğiniz iletiyi açık veya örtük biçimde ifade ediniz.
14. Metninizde dil bilgisi kurallarını uygulayınız ve farklı cümle yapılarını kullanarak anlatımınızı zenginleştiriniz.
15. Çalışmanızı gözden geçirerek metninize son hâlini veriniz.

Değerlendirme

16. Yazma sonrasında kendinizi 89. sayfadaki öz değerlendirme formuyla değerlendiriniz. Bu etkinlik sürecinde edindiğiniz tecrübelerden, sonraki çalışmalarınızda yararlanabilirsiniz.
17. Metninizi öğretmeninizin rehberliğinde sınıf panosu, okul gazetesi veya genel ağdaki güvenilir ortamlarda paylaşabilirsiniz.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı: ---------- **Tarih: ----------**

Sevgili Öğrenciler,
Bu form, yazma çalışmanızla ilgili kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Sizden duygu ve düşüncelerinizi objektif olarak bu forma yansıtmanız beklenmektedir. Ölçütler kısmında yer alan ifadelere katılıyorsanız **Evet**, kısmen katılıyorsanız **Kısmen**, katılmıyorsanız **Hayır** seçeneğini **X** ile işaretleyiniz.

Ölçütler	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
İlgi alanıma uygun bir müze seçtim.			
Kullanacağım yöntem ve yazma stratejisini belirledim.			
Kime, neyi, nasıl ve hangi araçlarla anlatacağımı planladım.			
İzlenimlerimi amacıma ve hedef kitleme uygun biçimde kullandım.			
Karşılaştırma ve sınıflandırmalardan yararlandım.			
Özgün ifadeler kullandım.			
Fikrî mülkiyet haklarına dikkat ederek alıntı ve görsellerden yararlandım.			
Metnin içeriğine ve hedef kitleme uygun söz varlığı kullandım.			
Düşünceyi geliştirme yollarından yararlandım.			
Vermek istediğim iletiyi açık veya örtük biçimde ifade ettim.			
Dil bilgisi kurallarını uygulamaya dikkat ettim.			
Farklı cümle yapılarını kullanarak metnimi zenginleştirdim.			
Yazma çalışmamı gözden geçirerek metnime son hâlini verdim.			

Bu etkinlik süresince öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki öğrenme günlüğünü doldurunuz.

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

1. Bu temada en iyi öğrendiğim bilgi, kavram ve beceriler:

2. Öğrenirken zorlandığım veya eksik olduğumu düşündüğüm konular:

3. Başlangıçta farklı düşündüğüm ancak tema sonunda doğrusunu öğrendiğim kavramlar:

4. Daha iyi anlamak ve öğrenmek için tekrar çalışmam gereken konular:

5. Bu temada edindiğim bilgi ve becerileri günlük yaşamımda, gelecekteki öğrenmelerimde veya farklı metinleri anlamada nasıl kullanabilirim?

6. Eksiklerimi gidermek ve yanlış öğrendiğim bilgileri düzeltmek için yapacaklarım:

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenme Etkinlikleri Seti 2. Bölüm (2026-2027)

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF'nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net